

ΚΟΝΙΤΣΑ

53. Νοέμβρης - Δεκέμβρης 1993

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΟΡΓΑΝΟ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΟΛΗΣ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΚΟΝΙΤΣΑΣ

***

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΡΙΤΗ, ΤΕΥΧΟΣ 53. ΔΡΧ. 200
Κ Ο Ν Ι Τ Σ Α

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	ΣΕΛ.
Το Μήνυμα της Βηθλεέμ, Σ.Τ. . . .	249
Ευχές και Κάλαντα Γ. Παπαμιχάλη	250
Ήθη και έθιμα Σωκ. Οικονόμου . .	251
Οι Μπέρκοι. Γ. Λυμπερόπουλου . .	254
Το Αγριογούρουνο Αναστ. Ευθυμίου	260
Ο Άγιος Άρτος. Η. Παπαζήση . .	261
Η Κόνιτσα στο Ιστ. & Γεωγρ. Λεξικό Ι. Τσάγκα	265
Η Δοξασμένη Κουλάδα. Η. Παπαζήση	266
Τα παλιά Καφενεία Τ. Κανάτση . . .	268
Γλωσσάρι Κάντσικου, Θ. Ζιώγα . .	269
Ο Βαθύλακκος Κόνιτσας, Αχ. Κολιού	276
Πώς δημιουργήθηκε το Λεκανοπέδιο Κονίτσης, Β. Λαμπρίδη	277
Γράμμα στη Σύνταξη, Μ. Μηλίγκου	280
Χριστουγεννιάτικο έθιμο, Λ. Εζνεπίδη	282
Κεφαλοχώρι (Ανταπόκριση) Σ. Φασούλη	283
Ειδήσεις - Κοινωνικά	286
Συνδρομές	288

Φωτ. εξώφ.
Χιονισμένα βουνά στην Κόνιτσα.

**Εκδίδεται από Συντακτική
Επιτροπή**

**Ανδρέου Ηλίας
Ζώτος Θεόφιλος
Τουφίδης Σωτήρης
Τσιάγκης Ικαρος**

**Υπεύθυνος σύμφωνα
με το νόμο:**

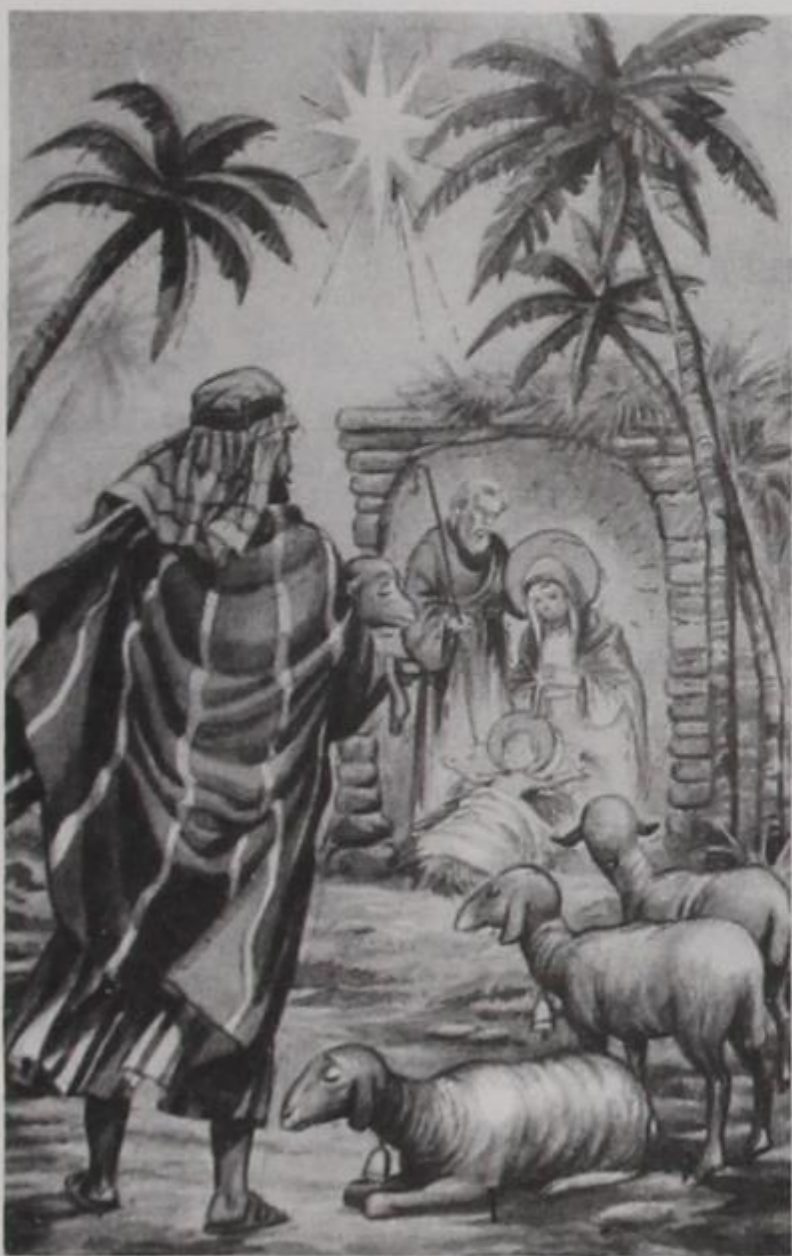
*Σωτ. Τουφίδης
Κόνιτσα 44.100*

Τηλ. (0655) 22.464 - 22.212

**Ετήσια συνδρομή: Εσωτερικού Δρχ. 1000
Εξωτερικού, Δολ. USA 20 Αυστραλ. 30
Αλληλογραφία - Συνδρομές - Εμβάσματα
στον υπεύθυνο του περιοδικού Σ. Τουφίδη
ή στο Βιβλιοπωλείο «ΕΛΕΓΕΙΟ» Θ. Ζώτου, Κόνιτσα**

**Για την Αθήνα, στο Νικολ. Δ. Καζαμία
Εμμ. Μπενάκη 24. Τηλ. 36 27 725**

ΤΟ ΜΗΝΥΜΑ ΤΗΣ ΒΗΘΛΕΕΜ

Δεκέμβρης, τελευταίος μήνας του χρόνου. Μήνας της μεγάλης γιορτής των Χριστουγέννων με το αιώνιο και πάντα επίκαιρο πανανθρώπινο μήνυμα της "επί γης Ειρήνης". Μήνυμα που οι αγνοί άγγελοι - εκφραστές του ανεπλήρωτου πόθου των απελπισμένων ταπεινών και καταφρονημένων της γης - έψαλαν στη φτωχική φάτνη της Βηθλεέμ, πριν χίλια εννεακόσια ενενήντα τρία χρόνια.

Πάντα οι δεινοπαθούντες περίμεναν (και περιμένουν) την έλευση ενός Μεσσία να τους λυτρώσει από τα βάσανα, όμως οι βρυκόλακες της απληστίας, της εκμετάλλευσης ανθρώπου από άνθρωπο, της υποκρισίας και της βαρβαρότητας δεν επέτρεψαν τόσους αιώνες να

γίνει πράξη το Θείο μήνυμα.

Για ειρήνη μιλούν οι αρχηγοί μεγάλων κρατών κι αντί κλάδου ελαίας κρατούν στα χέρια τους ρομφαίες για τη σφαγή αθώων που παρασύρουν στη δίλη του αλληλοσκοτωμού και στη δυστυχία.

Υποκριτικά μιλούν για ειρήνη οι πλανητάρχες κι από την άλλη μεριά μακελεύουν τους δύσμοιρους λαούς.

Με το 'να χέρι οι Πάπες (αλάθητοι αντιπρόσωποι του Θεού!) μοιράζουν ευλογίες στον κοσμάκη και με τ' άλλο εμπορεύονται τα σύνεργα του πολέμου για την καταστροφή του.

Βία και καταστροφές στις πέντε ηπείρους του πλανήτη μας με χιλιάδες ανήμπορους γέρους να αργοπεθαίνουν, χιλιάδες νέους να αλληλοσκοτώνονται, γυναίκες να κακοποιούνται, μανάδες να κλαίνε τα χαμένα παιδιά τους που ξεκοιλιάζονται από τις βόμβες ή πεθαίνουν από την πείνα, προτού γνωρίσουν καλά καλά τον κόσμο. Ζοφερή παρουσιάζεται σήμερα η κατάσταση σ'όλες τις περιοχές του πλανήτη μας και το μέλλον ζοφερότερο. Τ'αγγελικά λόγια, "επί γης ειρήνη, εν ανθρώποις ευδοκία" ηχούν παράταιρα στ' αυτιά μας αφού η πραγματοποίησή τους είναι απλησίαστο όνειρο.

Άραγε, στο λυκόφως του εικοστού αιώνα και στο λυκαυγές του εικοστού πρώτου, μήπως οι λαοί θα πρέπει να συνειδητοποιήσουν ότι τους εξαπατούν οι κρατούνες και ότι είναι καιρός πια αυτοί οι ίδιοι να επιβάλλουν με τη γιγάντια δύναμή τους στην πράξη το όραμα για ειρήνη και δικαιοσύνη;

ΕΥΧΕΣ ΚΑΙ ΚΑΛΑΝΤΑ ΣΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΚΟΝΙΤΣΑ
ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΚΑΙ ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΣ

Καλήν ημέραν άρχοντες και με την άδειά σας,
για τα δικά μου κάλαντα. μια θέση στην καρδιά σας.
Η ΖΩΗ ΜΟΝΟ ΑΞΙΖΕΙ ΜΕ ΧΑΡΕΣ ΝΑ ΜΑΣ ΓΕΜΙΖΕΙ.
Αν ήτανε στο χέρι μου, πίκρα να μη μας πιάνει,
στα κονιτσιώτικα χωριά, κάθε χαρά να φτάνει.
ΑΓΑΠΗΜΕΝΟΙ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ ΚΑΙ ΣΤΗ ΔΟΥΛΕΙΑ ΚΑΙ ΣΤΟ ΧΟΡΟ.

Καλήν ημέραν άρχοντες και του λαού η γνώμη...
Η "Κόνιτσα" αρχόντισσα, την αρχοντιά ενώνει.
ΘΕΛΕΙ ΤΕΧΝΗ ΤΟ ΠΡΙΟΝΙ, ΝΑ ΤΟ ΚΑΝΕΙΣ ΝΑ ΙΔΡΩΝΕΙ.
Στους συνεργάτες της χαράς, ένα θα τους θυμίσω.
Κείμενα πιό μαχητικά και να μην κάνουν πίσω...
ΟΣΟ Ο ΛΑΟΣ ΞΥΠΝΑΕΙ ΗΠΕΙΡΟΣ ΘΑ ΠΡΟΧΩΡΑΕΙ.
Όποιος τα έργα του μετρώ, λαός, αν κουβεντιάζει.
ΝΑ ΘΥΜΑΣΑΙ ΝΑ ΘΥΜΑΣΑΙ ΚΑΙ ΤΥΜΦΑΙΟΣ ΠΑΝΤΑ ΝΑ 'ΣΑΙ.

Στους Κοινοτάρχες θα σταθώ, ένα για να μας πούνε:
Ποιά έργα κάναν της χαράς, να 'ρθουμε να τα δούμε;
Τ'ΟΝΟΜΑ ΣΟΥ ΘΑ ΚΡΑΤΗΣΩ, ΑΝ ΤΑ ΕΡΓΑ ΣΟΥ ΓΝΩΡΙΣΩ.
Στα Κονιτσιώτικα χωριά, καιρός να ξανανθίσουν,
χωράφια και ανθόκηποι καρπούς να μας γεμίσουν....
ΟΠΟΥ ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΣΟΥ ΓΥΡΝΑΣ ΓΛΥΚΑ, ΚΑΡΠΟΥΣ ΘΕ ΝΑ ΤΡΥΓΑΣ.

Καλήν ημέραν άρχοντες μέσ' στην "ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ",
από τα έργα φαίνεται, του καθενός η αξία.
ΚΙ ΑΝ ΣΑΣ ΣΥΜΠΑΡΑΣΤΑΘΟΥΜΕ, ΕΡΓΑ ΠΡΟΚΟΠΗΣ ΘΑ ΔΟΥΜΕ.
Για τους Συλλόγους τι να πω, ποια κριτική να κάνω,
πάντα οι αξιότεροι να στέκονται πιό πάνω.
ΕΝΑ ΕΡΓΟ ΚΑΘΕ ΧΡΟΝΟ, ΘΑ 'ΧΩΜΕ ΠΙΟ ΛΙΓΟ ΠΟΝΟ.

Στα πανηγύρια της χαράς όλοι αγαπημένοι.
Η γνήγια παράδοση ποτε να μην πεθαίνει.
ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΝΥΦΕΣ ΣΤΟ ΧΟΡΟ, ΑΞΙΕΣ ΜΕ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟ.
Καλήν ημέραν άρχοντες, καιρός να σας θυμήσω:
Τους μουσικούς της Κόνιτσας, ξέχωρα θα τιμήσω.
ΑΠ' ΤΟ ΩΔΕΙΟ ΤΟΥ ΒΟΥΝΟΥ, ΜΑΣ ΠΑΙΡΝΟΥΝΕ ΚΑΡΔΙΑ ΚΑΙ ΝΟΥ.

ΗΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ

ΤΑ ΔΩΔΕΚΑΗΜΕΡΑ ΣΤΟ ΓΕΡΟΠΛΑΤΑΝΟ

Γράφει ο κ. Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Τώρα πούρχονται οι γιορτές των Χριστουγέννων, έχουμε στο χωριό ΓΕΡΟΠΛΑΤΑΝΟΣ, αλλά και στη γύρω περιοχή του Πωγωνίου, διάφορα ήθη και έθιμα κατά το γνωστό:

Κάθε "χώρα και ΖΑΚΟΝΙ (1)
κάθε γειτονιά και τάξη"

Τα έθιμα του δωδεκαήμερου δηλ. του χρονικού διαστήματος μεταξύ των Χριστουγέννων και των Θεοφανείων, έχουν θρησκευτικό, γεωργικό, κτηνοτροφικό και εθνικό χαρακτήρα και οι ρίζες τους ανάγονται στην ελληνική αρχαιότητα.

Οι γιορτές άρχιζαν και αρχίζουν στο ΓΕΡΟΠΛΑΤΑΝΟ, από τον Αϊ - Νικόλα μέχρι των Θεοφανείων. Και τούτο, διότι ο Αϊ - Νικόλας, δεν είναι μόνο προστάτης των ναυτικών όπως λέει ο καθηγητής της Λαογραφίας Λουκάτος αλλά και προστάτης των ξεριζωμένων. Έτσι οι χωριανοί από διάφορα μέρη που συγκεντρώθηκαν στο χωριό, εύρισκαν προσιάτη τους, τον Αϊ Νικόλα, στη νέα τους κατοικία, αλλά και για έναν άλλο λόγο. Τον Αϊ Νικόλα τελειώνουν όλες οι δουλειές κι αρχίζουν οι γιορτές.

Από τη γιορτή αυτή με το τακίμι του Γιώτ' Ντάλλου χόρευαν και γλεντούσαν τα παλιά χρόνια οι χωριανοί. Αλλά τα δωδεκαήμερα οι γιορτές των Χριστουγέννων - του Αϊ - Βασιλιού και των Φώτων ήταν κάτι το ξεχωριστό.

Έτσι, οι "Ξωθιές" ή Ξωτικιές είναι οι αρχαίες νύμφες, οι τζερζεβούληδες, οι "Βασιλοκουλούρες" κι άλλα έθιμα από

την αρχαιότητα μέχρι σήμερα διατηρούνται με θρησκευτική ευλάβεια.

Όλο το δωδεκάημερο οι νοικοκυρές δεν χύνουν στην αυλή, ούτε στο δρόμο "απολούσματα", για να μη θυμώσουν οι νεράϊδες {ξωτικές ή ξωθιές, ή κακό αγερικό και τους πάρουν τη λαλιά.

Πιστεύουν ότι οι ξωτικές έχουν υπερφυσικές δυνάμεις και μπορούν να κάνουν ό,τι θέλουν, οι γριές μολογούσαν και μολογούν πως μπορεί, η ξωτικιά να σε πάρει και να σε πάει στην τρύπα του Βλάμη, στη Βίγλα και να σε βγάλει στη Βήσσανη.... οι "ξωθιές" ήταν κάποτε ζωντανές γυναίκες, πανέμορφες κοπέλες, που πέθαναν πρόωρα ή βρήκαν τραγικό θάνατο από κακούς ανθρώπους, και μόνο τα δωδεκαήμερα κυκλοφορούν στον πάνω κόσμο. Γι' αυτό, το διάστημα αυτό, οι κοπέλες δεν πρέπει να βγαίνουν έξω τη νύχτα και να κυκλοφορούν. Μην τις πάρουν οι "ξωτικιές" τα δωδεκαήμερα, οι καλλικάντζαροι ή καρκατζέλια η τζερτζεβούληδες, βγαίνουν και περπατούν στους λάκκους και τα κουτσουλάκια. Τριγυρνούν τις νύχτες καπνισμένοι κοκκαλιάρηδες, χτυπούν ντέφια, ουρλιάζουν, φωνάζουν και χορεύουν δαιμονισμένα. Πειράζουν, κοραϊδεύουν κι ενοχλούν εκείνους που δεν κρατάνε Σαρακοστή.

Κι όταν πλαγιάσουν οι άνθρωποι του σπιτιού κατεβαίνουν από το τζάκι, ή το φεγγίτι και κάνουν "ζούρλιες" = τρέλλες. Ανοίγουν τενζεερέδες, μαγαρίζουν

1. Ζακόνι = Τούρκικη λέξη: Συνήθεια, έθιμο.

φαγητά, ανακατεύουν τα σιτηρά και τα καλαμπόκια στ' αμπάρια, σπάνε πιάτα, γυαλικά. Γι αυτό το λόγο η φωτιά στο τζάκι καίει μερόνυχτα και δεν σβήνει ούτε στιγμή, όλο το δωδεκαήμερο κι ο αγιασμός του Παπα-θανάση διώχνει όλα τα κακά.

Δεισιδαιμονίες - δοξασίες και προλήψεις που διατηρούνται ακόμη: Οσο πλησιάζουμε στη μεγάλη γιορτή στα Χριστούγεννα, έχουμε τα κυριότερα χριστουγεννιάτικα ήθη και έθιμα. Ο στολισμός του σπιτιού, το καρτέρεμα του ξενητεμένου, το σφάξιμο του γουρουνιού, τα Χριστοκούλουρα, τα ποιμενικά κάλαντα και τις λαλαγγίτες που γράψαμε άλλη φορά.

Τα μεσάνυχτα των Χριστουγέννων σημαίνει χαρμόσυνα η καμπάνα κι όλοι οι χωριανοί φορούν τα γιορτινά τους και πηγαίνουν στην εκκλησία.

Εκεί μεταλλάβαιναν, χωρίς εξομολόγηση και τη συγχώρηση έδιναν ο ένας στον άλλο αναμεταξύ τους.

Γυρνώντας στο σπίτι έτρωγαν λαλαγγίτες και στη συνέχεια καταπιάνονταν με τις ποιμενικές εργασίες και αργότερα με τις "βίζιντες" - επισκέψεις - για τα "χρόνια πολλά" στους Χρήστηδες.

Για την πρόγνωση του καιρού έλεγαν:

"Ό,τι καιρό κάνει τα Χριστούγεννα, θα κάνει και τ'Αϊ - Βασιλιού".

Τ' Αϊ-Βασιλιού έκαναν τις βασιλοκουλούρες ή βοϊδοκουλούρες.

Κάθε νοικοκυρά ζύμωνε τρεις βασιλοκουλούρες, μια μεγάλη για το σπίτι, και δυο μικρότερες, που προορίζονταν για τον "τζομπάνο" και το "γελαδάρι" του χωριού.

Την πρώτη μέρα ήθελαν να δουν "καλό άνθρωπο" για να πάει καλά η χρονιά και γυρίζοντας από την εκκλησιά" έβαζαν στη φωτιά πουρνάρι κι έλεγαν: "Όσα φύλλα και κλαριά, τόσα γρόσια και φλουργιά" ή

όσα φύλλα και κλαργιά, τόσα αρνοκάτσικα".

Μετά, ζυγίζονταν, έτρωγαν τη βασιλόπιττα με το φλουρί και ο παππούς τους χτυπούσε με την κρανίτικη βέργα, λέγοντας:

"Όπως είν' γερή η κρανιά, νάστε όλη τη χρονιά".

Μετά "βίζιντες", γλέντι και χαρά.

Επίσης πολύ πρόσεχαν την πρωτοχρονιά, τη μέρα θάταν για όλη τη χρονιά.

Ακόμη το κρέμασμα της "βοϊδοκουλούρας" στο κέρατο του βοϊδιού μαρτυρούσε: Καθώς τινάζοταν το βόδι για να πέσει η κουλούρα μαρτυρούσε: αν πέσει δεξιά, θα ευνοηθούν τα σιτηρά, αν πέσει αριστερά, θα πάνε καλά τα καλαμπόκια.

Στο Γεροπλάτανο όλο αριστερά έλεγαν ότι έπεφτε, επειδή η μεγαλύτερη καλλιέργεια ήταν και είναι τα καλαμπόκια.

Και φτάνουμε στα φώτα που τραγουδούσαμε:

"Σήμερα είν' τα φώτα,
καρκαλιέτ' η κότα
πίσω απ' την πόρτα,
τη φωνάζει ο πέτος
δεν απολογιέται.

Παίρν' ένα λιθάρι
"τσίκι" στο ποδάρι
Οϊ, λελέ το πόδι μου
και το παραπόδι μου.

Φέρτε μου τη σέλα να καβαλικεύσω
να πανώ στο Μοναστήρι
να φωνάξω ντριμιτζή
ντριμιτζή καλόγερε.
τα παιδιά που βάφτισες
έσκασαν και πλάνταξαν....

Τι μεγαλείο είχε αυτό το τραγούδι, τι αλληγορικό και τι συμβολικό! Η πληγωμένη κότα, που κακαρίζει, συμβολίζει τον υπόδουλο ραγιά, το Έθνος. Ο πετεινός που τον πληγώνει είν' ο Τούρκος κατακτητής και ο "ντριμιτζής" ο

καλόγερος που ήταν στο Μοναστήρι, στην Παναγιά τη Σπηλιώτισσα στο Βοϊδομάτη, ήταν ο δημοφιλής ηγέτης, που ξεσήκωνε το έθνος για τη λεφτεργιά. Αυτά μου τα διηγήθηκε ο γέρο - μπάμπα Αλέξης ο θυμόσοφος του χωριού. (Αλέξανδρος Δαλαγιάννης).

Το λογοπαίγνιο με τη λέξη "κότα" κρίθηκε αναγκαίο μήπως περάσουν οι "γιασαξήδες" του Αληζώτ πασά και ρωτήσουν τι είν' αυτά που τραγουδάτε για να τους πούμε:

Κότα σφάζουν πασά μου και τραγουδάνε τα παιδιά κι έλεγε χαριτολογώντας:

*Κότα πία το Γενάρη
Κόκκορας τον αλωνάρη".*

Μετά είχαμε τον αγιασμό, τον εκκλησιασμό και το βράδυ το "ΖΙΑΦΕΤΙ" που θα γράψουμε μία άλλη φορά.

Ήθη και έθιμα απ' τα παλιά που αποτελούν ζωντανή μαρτυρία, μαρτυρία για τη γεωγραφική και εθνική ενότητα του χωριού και την ευρύτερη περιοχή. Η αντοχή τους στο διάβα των αιώνων προξενεί αληθινό δέος. Διατηρήθηκαν αναλοίωτα και διατηρούνται μέχρι σήμερα και μας κάνουν υπερήφανους για την καταγωγή μας.

Γεροπλάτανος 15 - 12 - 93

Εκδηλώσεις και παραδοσιακός γάμος στην Καστάνιανη

Όσοι έτυχε να παρακολουθήσουν κι εφέτος (93) τις πολιτιστικές εκδηλώσεις στο χωριό μας, φαντάζομαι ότι θα έχουν τις καλύτερες εντυπώσεις.

Είναι μεγάλο πράγμα, κάθε χρόνο, να παίζονται θεατρικά έργα αξιόλογα κάνοντας τους θεατές να νιώσουν ρίγος και ψυχική ανάταση. Οργανώνονται λογοτεχνικές και μουσικές βραδιές που ανεβάζουν το πνευματικό επίπεδο του ανθρώπου και ψυχαγωγούν.

Όλ' αυτά γίνονται από νέους που έρχονται τον Ιούλιο για τις διακοπές τους στο χωριό.

Αγαπούν το χωριό και κουράζονται γι' αυτές τις εκδηλώσεις' αμφιβάλλω αν

γίνονται αυτά σε άλλα χωριά.

Αλλά ας πουμε και δυο λόγια για τον υπέροχο παραδοσιακό γάμο του Χρήστου Ιωαν. Παπαχρήστου τραπεζ. υπαλλήλου και της Αντωνίας Σ. Γκρέκου καθηγ. Γυμν. Ακαδημίας, που έγινε μ' όλα τα παλιά έθιμα στις 24 Ιουλίου στο χωριό μας.

Πλήθος κόσμου. Εξακόσιοι οι καλεσμένοι στο τραπέζι, το βράδυ στην όμορφη πλατεία του χωριού. Γλέντι ολονύκτιο που κράτησε ως τις 10 την άλλη μέρα. Μπράβο σε όλους που βοήθησαν και ιδίως στους νέους.

Θα ξαναγίνει άραγε τέτοιος γάμος στο χωριό μας;

ΟΙ ΜΠΕΡΚΟΙ ΠΑΛΙΑ ΚΟΝΙΤΣΙΩΤΙΚΗ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΤΙΜΑΡΙΟΥΧΩΝ

(συνέχεια από το προηγούμενο)

Γιάννη Λυμπερόπουλου

Από το 1431, μέχρι το 1611, η κατάσταση στην Ηπειρο, καθώς την περιγράφει ο Δημ. Σαλαμάγκας στο βιβλίο του ΠΕΡΙΠΑΤΟΙ ΣΤΑ ΓΙΑΝΝΙΝΑ (1965, σελ. 52 κ.ε.) είναι η παρακάτω.

"Το Γιαννιώτικο Κάστρο, όταν ο αρνησίθρησκος (εξισλαμισμένος Χριστιανός) Καρά Σινάν Πασιάς κατέβηκε με τα φουσατά του για να το καταλάβη, το κυβερνούσαν οι μεγάλοι χωροδεσπότες της εποχής, οι γνωστοί αλλιώςτικα τιμαριούχοι, οι φεουδάρχες.

Το κοινωνικο-πολιτικό φεουδαρχικό σύστημα, γεννήθηκε βασικά και πήρε όλη του την ανάπτυξη, στη Δύση, όπου οι φεουδάρχες, λαϊκοί ή κλήρος, απόλυτοι σχεδόν κύριοι τόσο της γης όσο και των δουλευτάδων της, έχοντας κομματιάσει το Κράτος, σε πάμπολλα μικρά και μεγάλα κρατίδια, που οι εξουσιαστές τους αποτελούσαν κράτος εν κράτει, κι αντικατάστησαν σιγά - σιγά την κεντρική (βασιλική) εξουσία.

Ο αφέντης, ο επικυρίαρχος, ο μικρός ή μεγάλος φεουδάρχης, στην περιοχή όπου κυριαρχεί, είναι ένας μικρός βασιλιάς' αρκεί μονάχα να σέβεται τα δικαιώματα του επικυρίαρχου, που είναι πιά πάνω απ' αυτόν.

Έτσι σχηματίζεται μια πυραμίδα, με βάση τους δουλευτάδες της γης, επάνω τους, τους μικρούς και μεγάλους χωροδεσπότες, και στην κορυφή τον ανώτατο επικυρίαρχο, το βασιλιά, του οποίου η εξουσία συχνότατα είναι αδύναμη και σκιώδης. Οι δούκες, οι μαρκήσιοι, οι κόμητες, οι βαρώνοι, είναι οι ουσιαστικοί κυβερνήτες κι εξουσιαστές των δουκάτων, των μαρκιζάτων, των κομητειών και των βαρωνειών, κι έχουν γύρω τους μιαν αυλή, κατά το πρότυπο της αυλής του ανώτατου κυρίαρχου. Όλες αυτές οι σχέσεις, βασιζονται απάνου σε δικαιώματα κι υποχρεώσεις που έχει ο κάθε φεουδαρχικός άρχοντας απέναντι, τόσο του επικυρίαρχου αφεντικού του, όσο και των υποτελών του, σε όλη την κλίμακα της φεουδαρχικής ιεραρχίας.

Σε γενικότερες γραμμές, οι άρχοντες παρέχουν στους δουλευτάδες της γης - που μένουν συνήθως έξω από τους πύργους και τα κάστρα των χωροδεσποτών - προστασία σε περίπτωση ληστειών, επιδρομών, πολέμων κτλ., οι δε δεύτεροι δουλεύουν τη γη, τρέφουν τους φεουδάρχες, και στρατεύονται απ' αυτούς σε περίπτωση επιστρατειών, στις οποίες αυτοί είναι υποχρεωμένοι να πάρουν μέρος, για να βοηθήσουν το δικό τους επικυρίαρχο.

Κοινωνικά, όλοι αυτοί οι αφεντάδες, είναι οι ευγενείς, ο κλήρος, οι πολεμιστές, οι δε δουλευτάδες, είναι οι βιλκάνοι, οι χυδαίοι, οι αγροίκοι.

Παρόμοια περίπου πολιτικοκοινωνική κατάσταση επικρατούσε στο Γιαννιώτικο Κάστρο, όχι μονάχα στα 1430 αλλά και πολύ αργότερα. Οι φεουδάρχες, αργότερα έγιναν τιμαριούχοι, χωροδεσπότες, τσιφλικούχοι· οι πιο μικροί απ' αυτούς, λεγόταν σπαήδες ή ζαϊμηδες. Οι χωρικοί της υπαίθρου ήταν οι υποτελείς τους, οι ραγιάδες. Πολλές φορές, οι υποτελείς των φεουδαρχών επαναστατούν εναντίον τους· όμως οι ανταρσίες τους, πνιγόνταν στο αίμα. Αυτοί ήταν άοπλοι, κι οι αφεντάδες τους, είχαν άρματα και κάστρα.

Συχνά οι υποτελείς, ήταν συνασπισμένοι σε κοινότητες, για να προασπίζουν αποτελεσματικότερα τα δικαιώματά τους. Σ' ένα τέτοιο συνασπισμό, βρισκόνταν οργανωμένοι στα 1430 οι Κουρεντιώτες, κι' οι Ζαγορίσιοι.

Όταν ο Σινάν Πασιάς, προσκλημένος όπως είδαμε από τους νόθους γιούς του Καρόλου, βρήκε αφορμή να επέμβη στα ηπειρωτικά πράγματα και πολιόρκησε το Γιαννιώτικο Κάστρο, κατά παράδοση που αναφέρεται από το Λαμπρίδη, "πρεσβεία του κεντρικού του Ζαγοριού διαμερίσματος, εις προϋπάντησιν του κατά της Επικρατείας Καρόλου Β' (ανεψιού του Καρόλου Τόκκου) εισελαύνοντος εξελθούσα, και αυθορμήτως εκείνον προσκυνήσασα, εξητήσατο αυτονομίαν, αυτοδιοίκησιν και πλήρη ατέλειαν".

Τα χωριά του Κεντρικού Ζαγοριού μαζί με τα χωριά της περιοχής Κουρέντων, αποτελούσαν ένα είδος Ομοσπονδίας, όπως χαρακτηρίζει ο Λαμπρίδης τον κάποιο πολιτικό και στρατιωτικό συνασπισμό τους.

Πεντακόσιες λοιπόν οικογένειες του Ζαγοριού, μαζί με τους Κουρεντιανούς, βγήκαν σε προϋπάντηση του προελαύνοντος Τούρκου Στρατηγού, και στη θέση που ακόμα και σήμερα ονομάζεται "Προσκύνηση" (δίπλα στο καινούργιο Σανατόριο), προσκύνησαν το Σινάν Πασιά. Και ποιός ξέρει μη ο Σινάν αυτός, δεν είναι ο ομώνυμος δευτερότοκος γιός του Αλβανού φυλάρχου της περιοχής Λεσκοβικιού, Ισαήμ, που γύρω στα 1380, βγήκε και προσκύνησε τον Εβρενόζ κι εξισλαμίστηκε αυτός κι ολόκληρη η οικογένεια του;

Το προσκύνημα της εποχής εκείνης ήταν το τυπικό της τελετής της υποτέλειας.

Εκείνος που προσκυνούσε, ζητώντας προστασία και προνομιακή θέση, γονάτιζε άοπλος μπροστά στο μέλλοντα αφέντη του, έβαζε τα χέρια του ενωμένα μέσα στα χέρια του επικυρίαρχου, και δήλωνε επίσημα ότι είναι "άνθρωπός" του. Ο επικυρίαρχος τότε, τον ανασήκωνε, τον φιλούσε στο στόμα, κι αφού ο υποτελής, όρθιος πιά, έδινε τον όρκο πίστεως, του έδινε ένα αντικείμενο, που ήταν το σύμβολο

του τιμάριου, του φέουδου που δημιουργόταν ανάμεσά τους. Κατόπι ακολουθούσε το δείξιμο της γης που αφηνόταν στον καινούργιο υποτελή, ο οποίος, δήλωνε ότι την παίρνει από τον επικυρίαρχό του.

Το προσκύνημα αυτό των Κουρεντιανών και των Ζαγορισίων, ήταν το προμήνυμα του προσκυνήματος και του Κάστρου των Γιαννίνων.

Τους καιρούς βέβαια εκείνους, προστασία εναντίον κάθε εχθρικής επιδρομής, παρείχαν μονάχα οι πύργοι και τα κάστρα με τις τάφρους των, τα τείχη, τις πολεμίστρες, τους οπλισμένους και αξιόμαχους άντρες τους. Και το Ζαγόρι και τα Κούρεντα, ούτε κάστρα είχαν ούτε άλλα προφυλακτήρια για άμυνα.

Οι περιοχές όμως αυτές, έδειξαν μια έκτακτη προθυμία για υποταγή, την οποία, η παράδοση που αναφέρει ο Λαμπρίδης, δικαιολογεί ότι έγινε *"προς απολάκτισιν των τιμαριούχων, ούς σφόδρα απεχθαίνοντο δια την περιφρονητικήν διαγωγήν αυτών. Η αθλία προς τους χωρικούς διαγωγή των τιμαριούχων, παρεσκεύασε - συνεχίζει - και προελείανε ουκ ολίγον την κατάκτησιν της χώρας ταύτης υπό των Οθωμανών"*.

Και για μεν ανταμοιβή τους, οι καινούργιοι υποτελείς πήραν από το Σινάν Πασιά το προνόμιο να μη πληρώνουν στο Σουλτάνο κανένα φόρο, κι αυτόν ακόμα τον κεφαλικό. Αντί όμως αυτό, ανέλαβαν την υποχρέωση να στέλλουν στον Αυτοκρατορικό Στρατό, έναν ωρισμένο αριθμό ανδρών, όχι για στρατιώτες, αλλά για τις βοηθητικές υπηρεσίες της περιποίησης των αλόγων κι αμαξιών, και μόνο για ενάμιση μήνα ο καθένας. Τα χριστιανικά αυτά σώματα, είχαν κιόλας πάρει από τη Βουλγαρία το όνομα Βοϊνάκ, κι από τότε, οι Κουρεντιώτες και οι Ζαγορίσιοι, ονομαζόταν Βοϊνίκηδες.

Οι καινούργιοι αυτοί υποτελείς της περιοχής του Κάστρου, πολύ βοήθησαν στις διαπραγματεύσεις για την παράδοσή του στο Σινάν Πασιά.

Το Γιαννιώτικο έτσι Κάστρο, παραδόθηκε αμαχητί. Οι Καστρινοί τιμαριούχοι, κράτησαν τα ταξικά τους προνόμια, κι οι Ζαγορίσιοι κι' οι Κουρεντιώτες, την προνομιούχο απέναντι των άλλων υποδουλωμένων, θέση τους.

Κάτου απ' αυτές τις συνθήκες το Γιαννιώτικο Κάστρο έπεσε οριστικά στην Τούρκικη κυριαρχία, είκοσι περίπου χρόνια πριν από το Κάστρο της Άρτας, έδρας του παλιού Δεσποτάτου και του Καρόλου Τόκκου, και πριν από την πρωτεύουσα Πόλη, το Βυζάντιο.

Τα προνόμια που εξασφάλισαν με την παράδοσή τους οι Καστρινοί, έχουν διατυπωθή από τον πολιορκητή Στρατηγό σε έγγραφο, που είναι γνωστό στην ιστορία ως *"Ορισμός του Σινάν Πασιά"* και που υπήρξε αφετηρία σειράς άλλων παρόμοιων, προνομιακών για υποδουλωμένους Χριστιανούς καταστάσεων.

Ο Μητροπολίτης των Γιαννίνων κι οι Ἄρχοντες του Κάστρου: "κατεπάνω" Στρατηγόπουλος, ο Στανίτζης, ο Βουϊσαβος και οι άλλοι ομότιμοί τους, μικροί και μεγάλοι, με ὄρκο του Σινάν Πασιά "στον Θεόν του ουρανού και της γης και τον Προφήτην Μωάμεθ και τα επτά μουσάφια, και τους εκατόν είκοσι τέσσαρες χιλιάδες προφήτες του Θεού, και εις την ψυχήν του και εις την κεφαλήν του, και εις το σπαθί όπου ζώνεται", κράτησαν "τα τιμάριά τους, και την κρίσιν την ρωμαϊκήν, και όλα τα εκκλησιαστικά δικαιώματα και τα υποστατικά τους".

Πρεσβεία δε από τους συνεταίρους Γιαννιώτες της εποχής, ανάμεσα στους οποίους ήταν και οι Παπούλης, Σερμπάνος, Λελυπαράς, στάλθηκε προ το Σουλτάνο Μουράτ το Β' εκεί που είχε προσκυνήσει κι ο Ιζάουλος, και ευρόντες αυτόν έξω της Θεσσαλονίκης, και προσκυνήσαντες αυτό ως βασιλεί του Κάστρου των Ιωαννίνων, παρέδωκαν τας κλείδας αυτού".

γ) Τα ΓΙΑΝΝΙΝΑ κατακτηθήκανε από τους Τούρκους το 1431, αφού προηγουμένα οι παραπάνω ἄρχοντες του Κάστρου των Γιαννίνων εξασφάλισαν με διαπραγματεύσεις τα χτήματά τους και τα προνόμοιά τους. Το γραπτό κείμενο της συνθήκης αυτής, λέγεται ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΣΙΝΑΝ ΠΑΣΣΑ. (βλ. ΗΠΕΙΡ. ΧΡΟΝΙΚΑ τ.Ε, σελ. 197) και είναι το παρακάτω.

"Ορισμός ὄνπερ ἔστειλεν ο Σινάν πασιάς ο του Σουλτάν Μουράτ βεζίρης εις Ιωάννινα επί ἔτους στ λη 1431).

Της κεφαλῆς των κεφαλάδων και αυθέντου πάσης Δύσεως, του Σινάν πασιά ορισμός και χαιρετισμός εις τον πανεριώτατον μητροπολίτην Ιωαννίνων και εις τους εντιμοτάτους ἄρ/ φ. 194α / χοντες, τόν τε καπετάνον Στρατηγόπουλον και τον υιόν του Καπετάνου τον κύρ Παύλον και εις τον πρωτοστράτορα τον Μπουήσαβον και εις τον πρωτασιγκρήτη τον Στανίτζη και εις τους λοιπούς ἄρχοντες των Ιωαννίνων, μικρούς τε και μεγάλους.

Να ηξεύρετε ότι μας ἔστειλεν ο μέγας αυθέντης να παραλάβωμεν του Δούκα τον τόπον και τα κάστρη του. Και ὠρισέν μας γουν ούτως: ότι οποιόν κάστρο και χώρα προσκυνήση με το καλόν, να μηδέν ἔχει κανένα φόβον, ούτε κακόν / φ 194β / ούτε κουρσεμόν αλλ' ούτε κανέναν χαλασμόν. και οποιόν κάστρο και χώρα δεν προσκυνήσουσιν, ὠρισεν να τα καταλύσω και να τα χαλάσω εκ θεμελίων, ὡσπερ εποίησα και την Θεσσαλονίκην. Διά τούτο γράφω και λέγωσας ότι να προσκυνήσετε με το καλόν και μηδέν πλανηθήτε και ακούσετε των Φραγκών τα λόγια ότι τίποτε δεν σας θέλουν ωφελήσει, πλην αν σας χαλάσουν καθώς εχαλάσασιν και τους Θεσσαλονικαίους. Και ἔνεκεν τούτου ομνέω σας τον Θεόν του Ουρανού / φ. 195 α / και της γης και τον προφήτην Μωάμεθ και εις τα επτά μουσάφια και εις τους εκατόν εικοσιτέσσαρες χιλιάδες προφήταις του Θεού και εις την ψυχήν μου και εις την

κεφαλήν μου και εις το σπαθί όπου ζώνομαι ότι να μηδέν έχετε κανέναν φόβον, μήτε αιχμαλωτισμόν, μήτε πιασμόν παιδίων, μήτε εκκλησίας να χαλάσωμεν, μήτε μασγίδι να ποιήσωμεν αλλά και οι εκκλησίαις σας να σημαίνουν καθώς έχουν συνήθειαν. Ο μητροπολίτης να έχη την κρίσιν του την ρωμαϊκήν / φ. 195 β / και όλα τα εκκλησιαστικά δικαιώματα. οι άρχοντες όσοι έχουσιν τιμάρια, πάλιν να τα έχουσιν. τα γονικά τους, τα υποστατικά τους και τα πράγματά τους όλα να τα έχουν χωρίς τινος λόγου. και άλλα είτι ζητήματα θέλετε ζητήσει να σας τα δώσωμεν. Ει τέ και σταθήτε πεισματικά και δεν προσκυνήσετε με το καλόν να ηξεύρετε ότι ώσπερ εδιαγουματίσαμεν την Θεσσαλονίκην και εχαλάσαμεν ταις εκκλησίαις και ερημώσαμεν και αφανίσαμεν τα πάντα, ούτως θέλομεν χαλάσει / φ. 196 α / και εσάς και τα πράγματά σας και το κρίμα να το γυρέψη ο Θεός απ' εσάς.

δ) Εκτός από τον παραπάνω Ορισμό του Σινάν Πασά, προς τους Γιαννιώτες, λίγο γρηγορότερα (το 1430) ο Μουράτ ο Β' έστειλε από τη Θεσσαλονίκη τον παρακάτω ορισμό (βλ. Γ. Βαλέτα Ανθολογία Δημοτικής Πεζογραφίας 1947 "Μιχαήλ Πύλης" σελ. 9).

"Βασιλεύς Μουράτ Ανατολής και Δύσεως, γράφω εις εσάς τους Ιωαννίτας και σας συμβουλεύω να έλθετε θεληματικώς να μου παραδώσετε το κάστρο σας και να με προσκυνήσετε δια βασιλέα σας, δια να μη με κινήσετε εις θυμό μέγα και έλθω εναντίον σας με τα στρατεύματά μου και πάρω το κάστρο σας με το σπαθί μου.

Και τότε θέλετε πάθει τα όσα έπαθαν και τα λοιπά κάστρη, όπου θεληματικώς δεν με επροσκύνησαν και εκατακόπησαν με το σπαθί μου και υπό των στρατιωτών μου εσκλαβώθησαν και Ανατολή και Δύση επωλήθησαν.

Και όρκο αναμεταξύ μας να ποιήσομε, ότι να μη σας εβγάλω ποτέ από το κάστρο σας και εσείς πάλι να μη φανήτε επίβουλοι και της βασιλείας μου απειθείς πώποτε."

Σημειώνω εδώ ότι πριν από τα Γιάννινα, τα Κούρεντα, που ήταν κι' ένα από τα τσιφλίκια των Μπέρκων, το χωριό ΜΠΕΡΚΟ μαζί με το Κεντρικό Ζαγόρι προσκύνησαν πρώτοι τους Τούρκους.

Β' Η επανάσταση του Διονυσίου Τρίκκης του Φιλοσόφου (στην οποία αναφέρεται ο Αραβαντινός) αναμφισβήτητα αποτελεί ένα από τα καίρια ιστορικά συμβάντα της Ηπείρου (11 Σεπτεμβρίου 1611). Ο Διονύσιος γεννήθηκε πιθανότατα στα μέρη της Παραμυθιάς. Μικρός μόνασε στο Μοναστήρι Αγίου Δημητρίου Διχούνη. Ταξίδεψε πολύ. Το 1580 τον βρίσκουμε Ιεροδιάκονο του Πατριάρχη Ιερεμία του Β' του Τρανού. Το 1592 προάγεται σε Μέγα Αρχιδιάκονο του Πατριαρχείου.

Το 1600 διορίζεται Επίσκοπος Λάρισας, με έδρα τα Τρίκαλα (Τρίκκη). Το 1600, σε συνεργασία με τον αρχιεπίσκοπο Σεραφείμ (φαίνεται δε και σε συνεννόηση με τον Ηγεμόνα Βλαχίας Μιχαήλ (το γνωστό Μιχάλμπεη)) οργανώνει κίνημα επαναστατικό στα Τρίκαλα κατά των Τούρκων, που αποτυχαίνει. Το 1604 οργανώνει νέο κίνημα στη Χόικα της Παραμυθιάς, που προδίνεται. Βρίσκεται τότε σε επαφή με τους Ισπανούς. Και το 1610 με την ένθερμη υποστήριξη του Μητροπολίτη των Ιωαννίνων Ματθαίου, οργανώνει το σημαντικό για την ιστορία της Ηπείρου κίνημα, που ξεκινάει από την Παραμυθιά, και προχωρεί προς τα Γιάννινα. Με πάνω από χίλιους Θεσπρωτούς γεωργούς και βοσκούς κατοπλισμένους μπαίνει στα Γιάννινα το Σεπτέμβριο του 1611, καταλαμβάνει την έξω από το Κάστρο πόλη, φωνάζοντας "Κύριε ελέησον, Χαράτζι - Χαρατζόπουλο, Αναζούλι - Αναζουλόπουλο" και αιφνιδιάζει τους Τούρκους.

Η τουρκική φρουρά του Κάστρου, μαζί με "ρωμιούς" του Κάστρου, βγαίνει και κατατροπώνει τους επαναστάτες, που διαλύονται. Ο Διονύσιος, ύστερα από προδοσία, συλλαμβάνεται στην "Τρύπα του Σκυλοσόφου" και γδέρνεται ζωντανός στην πλατεία της πόλης.

Εκατοντάδες άλλα κεφάλια χριστιανών πέφτουν και οι Τούρκοι βρίσκουν ευκαιρία να εκδικηθούν με δρώσεις, πυρπολήσεις και καταστροφές σε βάρος των αρχόντων του Κάστρου. Στις τουρκικές αρχές δημιουργούνται υποψίες σε βάρος των ίδιων χριστιανών του Κάστρου, παρότι αυτοί τους βοήθησαν στο χτύπημα των επαναστατών και τους οποίους τελικά εκδιώκουν από το Κάστρο κατά τη μαρτυρία του "Κουβαρά" (χειρόγραφο Ιωαννίνων σελ. 32).

"εις τους 1613 εν μηνί Αυγούστω, ήλθε φερμάνι βασιλικόν και έβγαλαν τους μισούς Ρωμαίους από το Κάστρον, από το αριστερόν μέρος και άφησαν τους άλλους εις το δεξιόν μέρος, κατά τας ανατολάς, όπου κοιτάζει προς την παλαιάν Ηπειρον..... Εις τη 1618, εν μηνί Ιουνίω, έβγαλαν και τους λοιπούς Ρωμαίους από το Κάστρον των Ιωαννίνων".

Η αγανάκτηση όλων των "συντηρητικών" χριστιανών και των άλλων που έχασαν τις εύνοιες των Τούρκων θεωρώντας τους εαυτούς τους θύματα, κατά του Διονυσίου είχε φτάσει στο έπακρο. Ο Διονύσιος κατηγορείται σαν "άφρων επαναστάτης". Ονομάζεται Σκυλόσοφος από Φιλόσοφος κι ο Μάξιμος ο Πελοποννήσιος (βλ. Η. Χρονικά 1928 σελ. 180) εκτοξεύει εναντίον του τον "Στηλιτευτικόν" λόγον.

Με την απομάκρυνση των Καστρινών αρχόντων από το Κάστρο, στο Κάστρο εγκαθίστανται οριστικά μόνον Τούρκοι και Εβραίοι.

ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ

ΚΟΝΙΤΣΙΩΤΙΚΑ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ**ΤΟ ΑΓΡΙΟΓΟΥΡΟΥΝΟ****Ένα αστείο που παραλίγο να γίνει τραγωδία**

του Αναστάσιου Ευθυμίου

Και τώρα από τη μακρινή Καπαδοκία ας έρθωμε στην Κόνιτσα, κι ας αφηγηθούμε μερικά προσφυγικά ανέκδοτα που συνέβηκαν εδώ.

Εδώ και αρκετά χρόνια (γύρω στα 1955) δύο αδέρφια ο Αντώνης και ο Γιάννης Α.

..... Είχαν κάτω στο Λιατοβούνι ένα μεγάλο πατρικό χωράφι - μοιρασμένο στη μέση - σπαρμένο με καλαμπόκι που το επισκέφτηκαν κάποτε τα αγριογούρουνα και τους έκαναν ζημία.

Αναγκάστηκαν λοιπόν να πηγαίνουν τες νύχτες να το φυλάγουν.

Ένα βράδι πήγε πρώτος, ο Αντώνης και πολύ αργότερα ο Γιάννης. Ξέροντας ο δεύτερος ότι ο αδερφός του ήταν εκεί, θέλησε να αστειευθεί μαζί του και να κάνει γούστο. Άρχισε λοιπόν να μιμείται τη φωνή του γουρουνιού. Μούγγριζε και χτύπαγε τες καλαμποκιές μεταξύ των, κάνοντας αρκετό θόρυβο και περιμένοντας να ιδεί τι θα έκανε ο Αντώνης.

Δε χρειάστηκε όμως να περιμένει και πολύ. Ενώ περίμενε ν' ακούσει φωνές και χουγιαχτά, δυο ντουφεκιές η μια κοντά στην άλλη αντήχησαν μέσα στη νυχτερινή ησυχία και στο σκοτάδι και δυο πυρωμένες σφαίρες σφύριξαν δίπλα του.

Τι είχε συμβεί; Ο Αντώνης που ήταν οπλίτης των Τ.Ε.Α. (τάγματα Εθνικής Αμύνης) είχε πάρει μαζί του (πράγμα που αγνοούσε ο Γιάννης) και το πολεμικό του όπλο. Και μόλις άκουσε το θόρυβο και τα μουγγρίσματα, νομίζο-

ντας ότι ήταν κάποιο άγριογούρουνο, σήκωσε το τουφέκι του και σημαδεύοντας στα κουτουρού προς εκεί που ακουγόταν τράβηξε δυο φορές.

Και θα συνέχιζε, αν ο τρομοκρατημένος αδερφός του δεν προλάβαινε να βάλει τις φωνές.

Μπρέ Αντών' μπρέ Αντών'! σταμάτα μπρέ, εγώ Ιάννη είμαι, θα με σκοτώνεις.

Κρύος ιδρώτας τον έκοψε τον Αντώνη μόλις άκουσε και γνώρισε τη φωνή του αδερφού του. Τα χέρια του παράλυσαν και το ντουφέκι γλίστρησε κι έπεσε μαλακά στο χώμα. Μπόρεσε ωστόσο να επιπλήξει τον άλλο.

- Τι ντιάβολο είν' αυτό που πήγες να με κάνεις; παρά λίγο να σε σκότωνα.... Ένα σιακά (αστείο) είπα να σε κάνω, απάντησε στενοχωρημένος ο Γιάννης πλησιάζοντας.

- Μα τι σιακά, σιακά είν' αυτό.

- Να με σχωρνάς, δεν ήξερα πως είχες πάρει κοντά σου και το όπλο.

"Ντέν ήξερες, ντέν ήξερες, αμά θα κλειούσαμε δυο σπίτια ντικόσ' και ντικόμ'. Και θα τόχα μεγκάλο μαράζι μεσό καρδιά μου σ' όλη μου τη ζωή, να έχω σκοτώσει το αδερφό μ".

Έχεις δίκιο, εγώ φταίγω, σιακά πήγα να κάνω.

- Σιακά - σιακά, αμά μπότι σιακά, λέει ο τούρκος (το αστείο γίνεται σοβαρό).

Και καθώς πλησίασε το παρά λίγο θύμα, ο Αντώνης έσκυψε, ξαναπήρε το ντουφέκι του, το σήκωσε ψηλά θυμω-

μένος και ξεφώνησε.

- Να ντό σπάσω την πλάτην σου!

- Σπάστο, ό,τι και να λέγω έφταιξα...

Μερικοί από τους συμπαθείς αυτούς πρόσφυγες είχαν και το ελάττωμα να κλέβουν από τα ξένα χωράφια.

Ένας απ' αυτούς ήταν και ο Σ. Κ. ο οποίος είχε μια πρωτότυπη μέθοδο, γι' αυτό και την καταγράψαμε. Ενώ άλλοι - πρόσφυγες και ντόπιοι - κλέβανε συνήθως τα βράδια και τες νύχτες, αυτός έκλεβε πάντοτε την ημέρα. Μόλις πήγαινε στο χωράφι του, σε λίγο φώναζε τους γειτονές του, τον καθένα με τ' όνομά του για να ιδεί αν ήταν εκεί ο νοικοκύρης του χωραφιού που σκόπευε να κλέψει ή αν ήταν κανένας από τους

άλλους γείτονες και τον έβλεπε. Φώναζε λοιπόν.

- Ω Βασίλ' ώ Γιάν', ώ Γιώργη, κτλ.

Αν ο άλλος απαντούσε και τον ρωτούσε τι ήθελε ο Σάββας προσποιόταν πως ζητούσε φωτιά ή τσιγάρο, γιατί τα είχε λησμονήσει στο σπίτι. Ζητούσε επίσης κανένα δρεπάνι, τσεκουράκι ή κλαδευτήρι κτλ. Αν δεν απαντούσε κανένας έμπαινε στο γειτονικό χωράφι και μάζευε ό,τι υπήρχε, κρεμμύδια, πατάτες, φασόλια, ντομάτες, πεπόνια, σταφύλια, καλαμπόκι.... Σιγά - σιγά όμως το κόλπο του μαθεύτηκε. Τον έπιασαν και δυο - τρεις φορές "επ' αυτοφώρω" κι έτσι το εγκατέλειψε....

«Ο ΕΠΙΟΥΣΙΟΣ ΑΡΤΟΣ ΣΤΟΥΣ ΑΙΩΝΕΣ»

του Ηλία Ε. Παπαζήση

Έξω βαρυχειμωνιά. Χιονίζει αδιάκοπα, δυνατός αέρας φυσά κι ο χιονοστρόβιλος την έξοδο και κυκλοφορία των ανθρώπων εμποδίζει. Μέσα στο σπίτι κοντά στο αναμμένο τζάκι, καθισμένη στο σκαμνάκι της η χρυσοχέρα, η ακένωτη πηγή παραμυθιών, η γιαγιά (η θάβω) ακούραστα με τη ρόκα της γνέθει, τσουράπια πλέκει, παραμύδια στα εγγονάκια της λέγει, απ' τις αταξίες τα συγκρατεί, αλλά δε παύει και να νουθετεί.

Κάποια στιγμή, ο πιτσιρίκος της συντροφιάς ο Λίας, το γωμί πούτρωγε νευρικά στο πάτωμα πέταξε, η γιαγιά αυστηρά τον παρατήρησε και συνέχεια μας διηγήθηκε.

«Κάποτε παιδιά μου, ο Ουρανός, το σπίτι του Θεού, στέκονταν πολύ χαμηλά πάνω απ' τη γη. Τόσο χαμηλά, ώστε τον έφθαναν τα βόδια και με τη γλώσσα τους έγλυφαν τα χέρια του Θεού. Ευγνωμονούσαν κι ευχαριστούσαν κι αυτά το Θεό μας, για τον ωραίο και λαμπρό κόσμο που δημιούργησε και τόσα καλά που έστειλε πάνω στη γη.

Κάποια όμως ημέρα, ο Θεός και ο Ουρανός έφυγαν από κοντά μας, ανέβηκαν ψηλά. Αιτία που έφυγαν τόσο ψηλά, ήταν μιά γυναίκα που δεν σεβάστηκε το γωμί. Πίπτα έκανε εκείνη η γυναίκα που ήταν και μητέρα μικρού κοριτσιού. Το αλεύρι κοσκίνισε στο σκαφίδι, το ζυμάρι τοίμασε, φύλλα στο πλαστήρι για τη πίπτα άπλωνε. Το κοριτσάκι χαρούμενο και γελαστό, έπαιζε γύρω της, ξαφνικά όμως άρχισε να κλαίει και να φωνάζει. Έκανε τα κακούλια του και ζητούσε βοήθεια. Η μάνα του τότε, αντί να πάρει πανί να σφουγγίσει και να καθαρίσει το μικρό, βιαστικά άρπαξε φύλλα που είχε απλώσει για την πίπτα και μ' εκείνα καθάρισε το κοριτσάκι της.

Εκείνο ψύχασε, ο Θεός όμως που τα βλέπει όλα, μπροστά στην ασέβεια που έδειξε η γυναίκα προς το γωμί, μπροστά στη κακή πράξη της γυναίκας εκείνης, δύμωσε πολύ, ταραχθηκε και με μιάς έφυγε με τον ουρανό από κοντά μας, ανέβηκε ψηλά, πολύ ψηλά, εκεί που τον βλέπομε σήμερα. Από τό-

202

τε δεν ξανακατέβηκαν κι ούτε πρόκειται να κατέβουν. Ο Θεός όμως, με το μεγάλο μάτι του, από κει ψηλά τα βλέπει όλα, όσα γίνονται εδώ στη γη. Βλέπει αν σεβόμαστε το γωμί που μας κρατά στη ζωή. Γι' αυτό παιδιά μου να προσέχομε, να σεβόμαστε το γωμί, να μη το πετάμε και να μη το ποδοπατάμε. Διαφορετικά θα θυμώσει ο Θεός, θα μας το πάρει ολότελα το γωμί και τότε θα πεδάνουμε της πείνας. Το γωμί, παιδιά μου, είναι ιερό, χωρίς αυτό δεν μπορούμε να ζήσουμε, είναι ευλογημένο, γιατί το ευλόγησε ο Χριστός, όταν τελευταία φορά έφαγε με τους μαθητές του. Να προσέχετε λοιπόν και πάντα να τιμάτε και να σέβεστε το γωμί.

Έτος 1907 - Μικρό παιδί, ένα απόγεμα καλοκαιρινής μέρας, καθόμουν και έτρωγα το γωμί μου, στο έξω πεζούλι της αυλόπορτας του σπιτιού μου που έβλεπε προς το βατό δρόμο. Απ' τη βιασύνη μου να κερδίσω χρόνο με το παιγνίδι, έκανα γίχουλα πολλά που έπεσαν άλλα στην ποδιά μου (φορούσαμε φουστάνια) κι άλλα στη γη ανάμεσα στα πόδια μου. Ακριβώς εκείνη την ώρα πέρασε στο δρόμο τουρκικό απόσπασμα (κοσιάδα) που με κράτησε ατάραχο κι αδιάφορο. Περνούσαν τακτικά τέτοια αποσπάσματα, τα είχαμε συνηθίσει και δεν τα φοβόμαστε. Εκείνο όμως που μ' εντυπωσίασε και πάντοτε το θυμάμαι, ήταν η καλή συμπεριφορά στρατιώτου του αποσπάσματος εκείνου. Βγήκε απ' τη γραμμή ο στρατιώτης αυτός κι ήρθε προς εμένα. Ακούμπησε τ' όπλο του στον τοίχο του σπιτιού, έσκυψε μπροστά μου και χωρίς να μου πει τίποτε, με προσοχή έμασε τα γίχουλα που βρίσκονταν στη ποδιά μου. Τα συγκέντρωσε στην παλάμη του δεξιού χεριού του, τα έκαμε μπαλίτσα, τα φίλησε και τα έφαγε. Κατόπι, μ'

επιμονή, έμασε τα γίχουλα που είχαν πέσει στη γη ανάμεσα στα πόδια μου, τα τύλιξε σε φύλλο κολοκυδιάς που κρέμονταν στον απέναντι τοίχο του κήπου, τα έχωσε σε τρύπα του, πήρε το όπλο του και τρέχοντας έφυγε, να φθάσει την ομάδα του, που εν τω μεταξύ είχε απομακρυνθεί.

Το ανωτέρω, απόρροια διαδοχικής δραστικής επίδρασης της λαϊκής δρασκευτικότητας αιώνων, μαρτυρούν και βεβαιώνουν τούτο: ότι απ' της πλάσεώς του ο άνθρωπος, βαθμηδόν διέγνωσε τη χρησιμότητα και σπουδαιότητα του γήινου αγαθού του σίτου. Διείδε και επείσθη, ότι ο παραγόμενος του σίτου, ο άρτος, είναι η βασική τροφή του, το στήριγμα της ανθρωπίνης ζωής. Ατένισε λοιπόν τον επιούσιον με θαυμασμό αδιάκοπο, τον περιέβαλλε με σεβασμό, ιερότητα, λατρεία και με τ' άλλα δύο γήϊνα αγαθά, τον οίνον και το έλαιον που επίσης ετίμησε και σεβάστηκε, απετέλεσε την ευλογημένη διατροφή του (σίτος, οίνος, έλαιον). Επίσης ο άνθρωπος διαισθάνθηκε, ότι τ' αγαθά αυτά δεν είναι τυχαία, αλλ' είναι σταλμένα απ' τον ουρανό, αποκλειστικά γι' αυτόν κι ακόμη πίστευσε βαθεία, ότι η απόκτηση και η ευφορία των αγαθών αυτών, ανήκει μόνο στην εξουσία Εκείνου που τα έστειλε (χάρητι Κυρίου).

Γι' αυτό λοιπόν απ' αρχαιοτάτων χρόνων ο άνθρωπος δεν έπαυσε να υμνεί να δοξάζει, να ευχαριστεί, να παρακαλεί τον Δωρητή των αγαθών τούτων, τον γνωστόν ή άγνωστον θεόν. Σ' ένδειξη ευγνωμοσύνης Ναούς αφιερωμένους στον Χορηγητή ν' ανεγείρει, εορτές προς τιμή του να καθιερώνει και σ' αυτές πανηγυρικά, τελετουργικά, καρπούς της διατροφής του, σίτον, οίνον, έλαιον(τα σα εκ των σων) να προσκομίζει και να προσφέρει.

Η συνήθεια αυτή της προσφοράς σίτου, οίνου, ελαίου προς το Θείον, συνέχισε αιώνες. Κύλησε κάτω απ' το υποσυνείδητο της θρησκευόμενης γυχής, έγινε ευπρόσδεκτη και από τον χριστιανικό κόσμο και διατηρείται.

Έτσι στην Ορθόδοξη Θρησκεία μας, τη προσφορά σίτου, οίνου και ελαίου τη συναντάμε σήμερα στην τέλεση των αγίων Μυστηρίων Ευχελαίου και Θείας Ευχαριστίας, στη τέλεση Μνημοσύνων (κολλύβων) στις ονομαστικές εορτές με τα υγώματα και τέλος στη θαυμαστή της Αρτοκλασίας Ακολουδία, στην οποία η Εκκλησία μας εύχεται και αναφωνεί.

«Ευλόγησον Κύριε, τον σίτον, τον οίνον και το έλαιον...»

Για τα γήϊνα αυτά αγαθά, ιστορία και Γραφές αναφέρουν πολλά. Ημείς όμως θα κάνουμε μιά σύντομη ιστορική αναδρομή μόνο σ' όσα εκείνες για τον σίτον και τον Επιούσιον αναφέρουν και συνεχίζουμε:

Ο σίτος (το σάρι). Άλλοτε μας πρόσφερε το αγνό, νόστιμο σταρένιο γωμί, καμωμένο σε καρβέλια και γημένο σε φούρνο με ξύλα ή στη βάτρα με τη γάστρα. Σήμερα με την ανάπτυξη της βιομηχανίας μας προσφέρει τον τυποποιημένο σε πολλά είδη άρτον και το νοσταλγικό «χωριάτικο γωμί» που τόσο επιζητούμε. Στην αρχαία εποχή, ως η ιστορία μας γράφει, απ' τους προγόνους μας, ο σίτος ελέγετο «πυρό -ξανθό». Εδωρείτο απ' αυτούς το στήριγμα του ανθρώπου και ιερό σύμβολο του κόπου και του μόχθου τους. Της αντίληψης αυτής φρονούμεν, ότι κατάλοιπο είναι η λαϊκή φράση που σήμερα λέγεται «δουλεύω να βγάλω το γωμί μου» η «χωρίς δουλειά καρβέλι δεν υπάρχει».

Απ' τους αρχαίους προγόνους μας ιδιαίτερα τιμήθηκε και ο Επιούσιος Συνδέθηκε με τα βαθύτερα νοήματα ανανέωσης της ζωής, εις δε τα Ελευσίνια, έγινε «το μυστήριο» που εξασφάλιζε στους μνημένους ευχάριστες ελπίδες· κατά τον Ισοκράτη «περί τε της βίου τελευτής και του σύμπαντος αιώνας».

Στις Γραφές, ο Επιούσιος έγινε σύνοχη της ευγνωμοσύνης του λαού του Θεού και ραντισμένες με λιβάνι και αλάτι «προτέθηκε» στην Κιβωτό της Διαθήκης ενώπιον του Θεού. Κάθε δε Σάββατο, 12 άρτοι, όσες οι φυλές του Ισραήλ, προσφέρονταν ως ευχαριστήριο εις τον Θεόν· Ο Χριστός «ο Άρτος της ζωής» τον μεν σίτον χρησιμοποιεί στη διδασκαλία του σύμβολο της σποράς του Λόγου του, της Αναστάσεώς του, και της συναγωγής στην Βασιλεία του. Τον δε Επιούσιον όρισε καθημερινό αίτημα της προσευχής μας «Τον άρτον ημών τον επιούσιον δος ημίν σήμερα...».

Η Εκκλησία μας πάλι εύχεται, όπως το σκορπισμένο σιτάρι ενωμένο κάνει ένα σώμα το γωμί, έτσι και τα μέλη της Εκκλησίας να ενωθούν στη Βασιλεία του Θεού. Επίσης σύμβολα της οικογενειακής ενότητας, αγάπης και χαράς, είναι τα Χριστόγωμα των Χριστουγέννων, τα Λαμπροκούλουρα της Ανάστασης, που με τόση λαχτάρα, χαρά και ικανοποίηση οι νοικοκυρές με τα ίδια τους τα χέρια επιθυμούν να τα ετοιμάσουν.

Στις πολλές δε και διάφορες ευχές της Εκκλησίας μας φαίνεται η επαφή αυτής με τα αγαθά της καρποφορίας. Πηγή τους η ευσπλαχνία και αγαθότης του Δημιουργού Θεού. Ο άνθρωπος

προσβλέπει στα προστάγματα της Μεγαλειότητός του. Ο Δημιουργός «κελεύει εκτενεῖν και βλαστήσαι την γην και δούναι σπέρμα τω σπείροντι και ἄρτον εις βρώσιν» - Στον Δημιουργό η Εκκλησία ασταμάτητα προσεύχεται: «Πρόσδεξαι Κύριε κατά την Αγαθότητά Σου την καρποφορία εις οσμήν ευωδίας και ἔμπλησον αυτών τα ταμεία παντός αγαθοῦ καρπού σίτου, οίνου, ελαίου και φώτισον αυτούς εν τη γνώσει Σου, ἵνα ευαρεστήσαντές Σοι, καταξιωθῶσι των Αιωνίων Σου αγαθών».

Κι ὅμως η βασική αυτή τροφή, της ανθρώπινης ζωῆς το στήριγμα, ο Επιούσιος, ο ευλογημένος ἄρτος, που ἀπ' τα βάθη των αιώνων ο ἄνθρωπος ἐτίμησε και σεβάστηκε, δυστυχῶς στις μέρες μας παρεξηγήθηκε. Ευθύνες στην υγεία του ἀνθρώπου του επιρρίπτουν, αποσυνάγωγο ἀπ' το τραπέζι τον αποκρητύπουν. Η πληθώρα των πολλών ἄλλων αγαθών, που η βιομηχανία πλάσαρε, περιφρόνησε το γωμί, το ἔδεσε στο περιθώριο. Ο ἄνθρωπος μπροστά στο πλήθος των ποικίλων αγαθών τούτων, ζαλίστηκε, παρασύρθηκε.

Λησμόνησε γρήγορα τις σκληρές ημέρες της κατοχῆς στις οποίες η ἔλλειψη του ἄρτου τον μετέβαλε σε σκιά, τον κατέστησε δραπετή νεκροταφείων. Ξέχασε, ὅτι τις ζοφερές εκείνες μέρες, για ἓνα κομμάτι γωμί, που λαχταριστά «γωμάκι» το ἔλεγε, πούλησε ὅλα τα υπάρχοντά του, για μιά χούφτα αλεύρι, συνείδηση ηθική, θρησκευτική, εθνική, ἀρνήθηκε, κι ὅτι ολόκληρες οικογένειες διαλύθηκαν για ἀναζήτηση τροφῆς.

Τυφλώθηκε ο ἄνθρωπος ο χορτασμένος και δεν βλέπει τη κατάντια πολλών συνανθρώπων του που και σήμερα

στερούνται τον επιούσιον και με λαχτάρα τον ἀναζητοῦν.

Αισιοδοξούμε, ὅτι η παρεξήγηση του ἄρτου εἶναι πρόσκαιρη, μπόρα που δᾶ περάσει, συννεφάκι που θα διαλυθεῖ κι ὅτι ο επιούσιος θα επανεῦρει την ἐκτίμησή του, τον σεβασμό του, την πραγματική τοποθέτησή του. Σ' αυτό μας ἐνδαρρύνει και δημοσίευμα του Κώστα Καμπέτσου σε Αθηναϊκό περιοδικό, το οποίο καταχωρούμε ἀπαράλλακτο ὅπως ἔχει:

«Ο παρεξηγημένος επιούσιος ἄρτος»

Το γωμί εἶναι ἰδανικό για δίαιτα. Η πανάρχαια αυτή βασική τροφή του ἀνθρώπου, ὄχι μόνο δεν παχαίνει ὅπως πιστεύουμε, ἀλλά εἶναι και τόσο ωφέλιμη, ὥστε μπαίνει πιά και πάλι πανηγυρικά στη ζωή μας με ὅλες τις ευεργετικές της συνέπειες. Ἐτσι τουλάχιστον υποστηρίζει ο ἐπίκουρος καθηγητής της Παθολογίας κ. Στέφανος Καραγιαννόπουλος, ο οποίος και προτείνει μιά δίαιτα με γωμί».

Στροφή λοιπόν πρὸν' τον επιούσιον, σεβασμό πρὸς τον ευλογημένον ἄρτον τη βασική αυτή τροφή μας, το στήριγμα της ζωῆς μας και ευχόμεθα, ὅπως ποτέ, μα ποτέ να μη τον στερηθούμε, γιατί ὅσοι δοκιμάσαμε τη στέρησή του η ἀνάμνησή της και μόνο μας συγκλονίζει, μας ἀνατριχιάζει, μας ριγεί.

— Στώμεν καλῶς —

Ἵτι εἶναι για το μωρό το γάλα το μητρικό, εἶναι γενικά και το γωμί στον ἄνθρωπο οργανισμό. Και τα δύο εἶναι βασικά για την ἀνθρώπινη ζωή.

Μ' αυτά που γράφομε, δεν ἐπιθυμούμε να δημιουργήσουμε ἀπόλυτα γωμοκαταλύτες, ὄχι ὅμως και ἀρνητές. «Παν μέτρον ἄριστον».

Η ΚΟΝΙΤΣΑ ΣΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΚΑΙ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΩΝ ΒΟΥΤΥΡΑ Σ. ΚΑΙ ΚΑΡΥΔΟΥ Γ. ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1881

Ιωάννη Β. Τσάγκα

ΠΡΟΛΟΓΙΚΑ

Πολλά βεβαίως γράφτηκαν μέχρι σήμερα στο ομώνυμο περιοδικό για την ΚΟΝΙΤΣΑ και τα χωριά της, αλλά πάρα πολλών επί μέρους σημείων η έρευνα είναι ελλιπής και καθυστερεί. Απαιτείται συνεχής ενασχόληση από όλους μας για να προκύψουν τεκμηριωμένα στοιχεία, τα οποία θα οδηγήσουν στην πληρέστερη γνώση του ιστορικού και πολιτιστικού παρελθόντος της κωμοπόλεως της Κόνιτσας και των χωριών της. Προκειμένου να συμβάλουμε σ' αυτή την προσπάθεια δημοσιεύουμε παρακάτω στοιχεία από το προαναφερθέν στον τίτλο του άρθρου έργο, κατά το δυνατόν μεταγλωτισμένο. Γράφουν λοιπόν οι συντάκτες του λεξικού στην Κων/πολη το 1881.

ΚΟΝΙΤΣΑ

Δέκα τέσσερις ώρες ΒΑ των Ιωαννίνων στα στενά της εισόδου των στενών του ποταμού Αώου, τα οποία σχηματίζονται αφ' ενός μεν από τα όρη Ραδόβολης και Καμήλας ή βουνών του Βραδέτου και αφ' ετέρου από το όρος Κόνου και στη δεξιά όχθη του ποταμού αυτού βρίσκεται η πόλις Κόνιτσα. Είναι μητρόπολις εκατόν σαράντα χωριών, τα οποία αποτελούν ομώνυμη επαρχία. Έχει την έδρα του Καϊμακάμης και ο επίσκοπος Βελλάς. Η πόλη αυτή αν και βρίσκεται κοντά σε αρχαία πελασγική ακρόπολη που σώζεται στην ανατολική πλευρά του Κόνου και μισή περίπου ώρα πάνω από αυτήν είναι νεώτερη, αλλά μας είναι άγνωστος ο χρόνος κτίσεώς της, όπως και όλων σχεδόν των πόλεων της Ηπείρου, όπως άγνωστον επίσης είναι και ποιά από τις αρχαίες

πόλεις αντικατέστησαν. Τα Στύμβαρα, το Εκατόμπεδον του Πτολεμαίου, την Βελλάν του Μελετίου ή την Κνωσσόν. Και κατά μεν τον μακαρίτη Π. Αραβαντινό η Κόνιτσα παρήχθη εκ της Κνωσσού, Κνωσσός, Κονισσός, Κόνισσα και Κόνιτσα. Κατά δε τον Πουκεβίλ χρωστά το όνομά της στους Σκυθοσλαύους, διότι αυτοί έδιναν ειδικές ονομασίες στα στενά, όπως και οι Έλληνες Στενοχώρια, Κλεισούρα κλπ. και οι Οθωμανοί το Δερβέν, Κασαμπάς κτλ. και υποθέτει ότι είναι η Γλαβινίτσα, η μητρόπολις της μεσημβρινής Ιλλυρίας, περί της οποίας η Άννα η Κομνηνή κάνει λόγο στο Ε' βιβλίο της Ιστορίας της και λέγει ότι βρίσκονταν στο δρόμο του Δυρραχίου στα Ιωάννινα σε θέση "υπερκειμένης κοιλάδος".

Οπωσδήποτε η Κόνιτσα είναι νεώτερη πόλη που βρίσκεται στην δυτική πλευρά του όρους Κόνου "όστις αρχόμενος εκείθεν και διήκων προς δυσμάς, ανατολάς και ΒΑ αποτελεί τα του Γεωργίου του Ακροπολίτου Ηπειρωτικά Πυρρηναία τα χωρίζοντα την Παλαιάν από της Νέας Ηπείρου ή κατ' άλλους τα Κανδιαβανά (Όρη της Κολωνίας), των οποίων η κυριωτέρα κορυφή και η υψηλότερα της Πίνδου είναι ο Σμόλεγκας ή ο Γράμμος των αρχαίων ως εκάλουν την εντεύθεν προς δυσμάς διευθυνομένην διακλάδωσιν της Πίνδου, ήτις φέρει και τα ειρημένα ονόματα. Επειδή δε κείται επί κατωφερούς θέσεως, φαίνεται ως είναι εκτισμένη στιβαδόν".

Ζέρμα Κόνιτσας 12 Ιουλίου 93

Η ΔΟΞΑΣΜΕΝΗ ΚΟΙΛΑΔΑ

(Η λεκάνη του Αώου)

(Συνέχεια του προηγούμενου - 39ο)

του Ηλία Ε. Παπαζήση

Προσπάθειες έγιναν από τους ρουμανίζοντας να ιδρύσουν ρουμανικά σχολεία και σε άλλα χωριά της λεκάνης του Αώου. Απέτυχαν όμως γιατί η αντίδραση των κατοίκων ήταν δυναμική και σταθερά. Δεν πτοήθηκαν, δεν εκάμφθησαν οι κάτοικοι απ' τις απειλές και ξυλοδαρμούς. Ούτε εσαγηνεύθησαν απ' τις υποσχέσεις των εκβιαστών, ότι θα πάρουν τρόφιμα και πολλά άλλα ευεργετήματα θα έχουν, αν ασπασθούν τη ρουμανική ιδέα. Έμειναν σταθεροί και αποφασιστικοί στην ελληνική ιδέα και ότι καμμιιά συγγένεια έχουν με τους ρουμάνους.

Αναφέρομε συγκινητικό, αλλά και άξιο θαυμασμού γεγονός που έλαβε χώραν στο Παλαιοσέλλι κατά την περίοδο εκείνη της τρομοκρατίας, της δυστυχίας και της μεγάλης και ανυποφόρου πείνας (1942). Γεγονός που μαρτυρεί την πίστη, αφοσίωση και προσήλωση των κατοίκων στην ελληνική ιδέα. Πράκτορας της ρουμανικής προπαγάνδας, στο Παλαιοσέλλι, κτύπησε την πόρτα της κατοικίας μιας πολύ δυστυχισμένης οικογένειας. Αποτελείτο η οικογένεια αυτή, απ' τη χήρα οικοδέσποινα, τα τρία ανήλικα παιδιά της απ' τα οποία ένα ήτο τελείως ανάπηρο και την ανδραδέλφη της οικοδέσποινας και θεία των ανηλίκων χήρα και αυτή. Έκδηλα σ' όλους τα συμπτώματα της ασθένειας της πείνας. Ο πράκτορας πρότεινε στη δυστυχισμένη οικογένεια να εγγραφεί στον κατάλογο των ρουμανιζόντων και ότι ως αντάλλαγμα θα παίρνει τρόφιμα και άλλα αγαθά αποτελεσματικά για τη διάσωσή των απ' την πείνα που τους έκαμε αγνώριστους. Στην πρόταση του πράκτορα απήντησε

η χήρα ανδραδέλφη και θεία των μικρών με τούτα τα λόγια: "Ημείς δεν ντροπιαστήκαμε στα νιάτα μας, θαντροπιαστούμε τώρα στα γεράματα; Φύγε, δεν δεχόμαστε ημείς τέτοια προσφορά". Στην επιμονή του πράκτορα, η χήρα γυναίκα θαρρετά και αποφασιστικά είπε στον πράκτορα: "Φύγε, γιατί θα με αναγκάσεις να πάρω το παλούκι (ξύλο απ' το φράκτη) να σε κυνηγήσω". Η θαρραλέα αυτή γυναίκα ήταν η Φλωρίτσα χήρα του Νικολάου Φιλίππου Φίλη η Πασιόμπη, το γένος Γεωργίου Βασιλικά. Ο άνδρας της είχε πεθάνει στο στρατό.

Όταν πάλι ρουμάνος δάσκαλος διορισμένος και απεσταλμένος από τον τυχοδιώκτη Διαμάντη, με ομάδα συνεργατών του, ζήτησε να λειτουργήσει ρουμανικό σχολείο στο Παλαιοσέλλι, οι κάτοικοι του χωριού αντέδρασαν σθεναρά. Του συνέστησαν να φύγει αμέσως απ' το χωριό, γιατί οι πρόγονοί των σε παρόμοιες περιπτώσεις ελάμβανον σκληρά και αποφασιστικά μέτρα. Εάν επιμείνει είναι αναγκασμένοι να πάρουν και αυτοί τα ίδια μέτρα. Εκείνος κατάλαβε τη δύσκολη θέση του και έφυγε αμέσως μαζί με την παρέα του. Ήταν όμως τόση μεγάλη η μανία των κατοίκων ενάντια σ' εκείνους που προσπαθούσαν να υπονομεύσουν την εθνική υπόστασή των, ώστε κατά τη φυγή των, ένας των κατοίκων με θάρρος τους κυνήγησε με πέτρες και απειλές μέχρι τα σύνορα Παλαιοσελλίου Πάδων. Ο ένθερμος και θαρραλέος αυτός πατριώτης ήτο ο Παύλος Βασιλείου Ζησάκης, νέος με ήθος, θάρρος και εθνική συνείδηση. Ο εκλεκτός αυτός κάτοικος Παλαιοσελλίου αργότερα

χειροτονήθηκε Ιερομόναχος από τον τότε Αρχιεπίσκοπο Αθηνών και Πάσης Ελλάδος αείμνηστο Σπυρίδωνα. Αρκετά χρόνια προσέφερε τις αγνές υπηρεσίες του εις την Βελλάν και την Ιεράν Μονήν Πεντέλης στην οποία ήτο και οργανικά τοποθετημένος. Από εκεί για ψυχική ανάπαυση πήγε στο Άγιο Όρος και εμόνασε μερικά χρόνια στον Άγιο Δημήτριο Τριγωνάδων Καρυών.

Μπροστά από χρόνια Θεία εμπνεύσει, εξελέγη παμψηφεί Ηγούμενος της Ιεράς Μονής Μεγίστης Λαύρας του Αγίου Αθανασίου Αγίου Όρους. Παρητήθη για λόγους υγείας και μονάζει στον Άγιο Δημήτριο.

Δεν θα προσκρούσωμε στην ταπεινότητα και την οσιότητα του σεβαστού Ηγουμένου, αν σημειώσωμε, ότι στην καρδιά του η Χριστιανική πίστη και η αγάπη προς την πατρίδα είναι βαθιά ριζωμένες και άρρηκτα συνδεδεμένες. Ιδανικά για τα οποία, όταν παρουσιάσθηκε η αναγκη, αγωνίσθηκε μ'όλη τη ψυχή του, μ'όλη τη δύναμή του.

Το 1941, ως υπαξιωματικός, επολέμησε στο Μακεδονικό μέτωπο κατά των εισβολέων Γερμανών. Μαχόμενος τραυματίσθηκε σοβαρά, και η εχθρική

σφαίρα σφηνωμένη στον πνεύμονά του θα τον συντροφεύει σ'όλη τη ζωή του.

Το 1943, απ' τους πρώτους στη Κοιλάδα του Αώου, προσχώρησε στην Εθνική Αντίσταση (Ε.Δ.Ε.Σ.) και πήρε μέρος σε πολλές μάχες.

Το 1948, στην ιστορική μάχη της Κονίτισης, ήτο παρών. Επολέμησε λιονταρίσια, για να κρατήσει το στρατηγικής σημασίας ύψωμα της Κονίτισης "Προφήτης Ηλίας" που τόσο ήθελε να το καταλάβει η αντίθετη παράταξη.

Στη διάρκεια του αλληλοσπαραγμού έλαβε μέρος σε επικίνδυνες αναγνωριστικές και εξερευνητικές αποστολές σε έδαφος όχι φιλικό.

Στη μανία του αλληλοσπαραγμού, για εκδίκηση, οι αντίθετοι εταλαιπώρησαν και εκακοποίησαν, στο χωριό που διέμενε, τη γηραιά μητέρα του Σοφία, πρότυπο οικοκυράς και εργατικότητας. Για τον ίδιο λόγο επιδεικτικά στο Κέντρο του χωριού εξετέλεσαν τον πατριόν του Αναστάσιον Τερλίκαν, άνθρωπον άκακον, ο οποίος ως πρόεδρος της Κοινότητας προσέφερε πολλές υπηρεσίες στο χωριό.

(Συνεχίζεται)

ΠΩΛΕΙΤΑΙ Οικόπεδο, γωνιακό 1300 τετραγωνικών μέτρων με οικοδομή 380 τετρ. μέτρων, που στεγάζεται σήμερα το Αστυνομικό Τμήμα Κονίτισης, με μηνιαίο μισθώμα 90.000 δρχ.
Οικοδομούνται συνολικά 1040 τετραγ. μέτρα σύν τα υπόγεια.

Πληροφορίες.
Τηλ. 01 7517136 & 752530

ΠΩΛΕΙΤΑΙ ή δίνεται με ανηπαροχή φανταστικό, πανοραμικό, επαγγελματικό, γωνιακό οικόπεδο 980 τ.μ. στην όμορφη Κόνιτσα, δίπλα από τη Μητρόπολη.

Τηλ. Κόνιτσα 22460
Αθήνα 6845884

ΠΩΛΕΙΤΑΙ
Στο χωριό Εξοχή Κόνιτσας η περιουσία του Ιωάννη Τακιάδη.
Πληροφορίες: Τηλεφ. (0691) 91019 - 91054.

ΤΑ ΠΑΛΙΑ ΚΑΦΕΝΕΙΑ

Των παλιών καφενειών τις πέτρες σμιλέψαν οι καημοί
των θαμώνων, με παράξενα σχήματα, ταξιδίων και πόθων
Αιθάλης γρεντιές και φαρδιές χαραμάδες της στέγης,
να φυσάει ο άνεμος, από άλλους καιρούς παραμύθια...
Στους ξύλινους πάγκους χαραγμένες γοργόνες και λόγια φωτιάς.
Των ραφιών οι αράχνες τυλίγουν φιάλες ελπίδας.
Το νικέλινο λουξ αναμμένο από τότε, φέγγει στα χρόνια
της νύχτας και στα τσίγκινα λούκια σταλαγματιές πικρής
βροχής μουσκεύουνε τις μνήμες...

Στα παλιά καφενεία, άνθρωποι μόνοι, διηγούνται
ιστορίες μ' άσχημο τέλος.
Όνειρα και θύμησες από στόμα σε στόμα κι άγριες πεθυμιές
στα σβησμένα τους μάτια.
Απομεινάρια αποδημίας πικρής, σ' ένα μακρινό παρελθόν
ξεχασμένα, που κανένας πια, δε θυμάται.
Βάζουν δίσκους και με μπάσα φωνή τραγουδούν.
Σε στροβιλίσματα πάθους χορεύουν και κλαίνε.
Πίνουν και βρίζουν και ξανά ημερώνουν, μ' ένα κλάμα βουβό
μες τη νύχτα.
Σπαραγμοί εωσφόροι και ανείπωτα λόγια, καθώς πίσω τους
πάνε, στην μικρή τους της κόχης να κλειστούν τους αρμούς.

Τα παλιά καφενεία, μαούνες ξεμπάρκαρες μ' ανυπόμονα
τσούρμα, λίγο πριν το... στερνό τους ταξίδι....

Τάσος Κανάτσης

ΓΛΩΣΣΑΡΙ

Παράξενων λέξεων που λέγονται στο χωριό
Δροσοπηγή "Κάντσικο" Κόνιτσας

(συνέχεια από το προηγούμενο)

Θωμά Ζιώγα

- διάζω** ,και **ιδιάζω** - μετρώ και τακτοποιώ το στημόνι πάνω σε πασσάλους -**διασίδι** [= το νήμα που προορίζεται για στημόνι, πριν τυλιχθεί στο "αντί" (β.λ.)] - ετυμ. αρχ. Ελλ. "διαστική τέχνη" (= η υφαντική).
- διαλλάζω** ,μόνο **διαλλάζει** - (αμετάβ.) αστράφτει ο ουρανός και συνεπώς θα αλλάξει ο καιρός - ετυμ. Ελλ. λέξη.
- δίμαρρη η** ,γίδα που γεννάει δίδυμα και είναι πολύ γαλακτερή - ετυμ. αρχ. Ελλ. "δής" + "μάργος" (= μανιώδης, άπληστος, ακόρεστος, λάγνος).
- δίμτινο το** ,ύφασμα μάλλινο από γνεστό στημόνι και υφάδι, κατάλληλο για φορεσιές - ετυμ. Ελλ. "δης" + "μίτος" (= κλωστή) > δίμιτο δίμτινο > (= δίκλωνο).
- διπλαρώνω** ,1) πλησιάζω κάποιον πλαγίως με πονηρό σκοπό, 2) δέρνω πολύ δυνατά κάποιον ώστε να πέσει κατάχαμα - ετυμ. νέο Ελλ. "δίπλα".
- διφτερίζω** ,κάνω μια δουλειά δεύτερη φορά ή δεύτερο χέρι - ετυμ. Ελλ. "δύο" > δεύτερος > δευτερίζω.
- δόγα η** ,βαρελοσανίδα - ετυμ. Λατ. DOGA (= δοχείο, καδοδόχη) Ιταλ. και Σλ. DUGA (= καδοσανίδα).
- δοκιούμαι** ,ενθυμούμαι - ετυμ. αρχ. Ελλ. "δοκώ". **δομή η** ,πληγή επουλώσιμη - ετυμ. Ελλ. "τομή" δομή, ή απ'το "δέμω" (= κτίζω) δομή, με την έννοια της επούλωσης.
- δοξάρ(ι) το** ,1) η ίρις, δηλ. το ουράνιο τόξο, 2) τόξο του βιολιού - ετυμ. Ελλ. "τόξο" > τοξάρι > δοξάρι.
- δόσια τα** ,κόλλυβα - ετυμ. Ελλ. "δίδω" έδωσα δόσια.
- δυόν(ι) το** ,διχάλωση ριζών ή κλαδιών - ετυμ. Ελλ. "δύο" > δυόνι.
- έζιος ο** ,σκαντζόχοιρος - ετυμ. Σλ. JEZ (= εχίνος, ακανθόχοιρος).
- είδισμα το** ,αντικείμενο πολύ όμορφο, κομψοτέχνημα - ετυμ. Ελλ. "είδα" > είδος (= μορφή, κάλλος) > είδισμα. **έλισκες οι** ,και **έλισσες** - (σπάνια λέξη) - θάμνοι άκαρποι και φυλλώδεις που μοιάζουν με λεπτοκαρυά - ετυμ. Σλ. LESKA (= χαμόκλαδο, λεπτοκαρυά) Σλ. LISKA (= φυλλώματα), και αρχ. Ελλ. "ελίκη" (= ιτιά).
- επιτώρα** ,(επίρρ.) προηγούμενα - ετυμ. Ελλ. "επί" + "τώρα".
- έργος ο** ,στενόμακρη λωρίδα αγρού που σκάπτουν ή θερίζουν οι αγρότες - ετυμ. λέξη Ελλ. **έχον το** ,μόνο στη φράση: "για έχον" - για διατήρηση, για κράτημα (όχι για ξόδεμα) - ετυμ. Ελλ. "έχω" > έχον.
- ζάβα η** ,πόρπη - **ζαβώνω** (= κουμπώνω) - ετυμ. νέο Λατ. ZABA (= πόρπη) > Αρβ. ZAVA - σχετ. "ζιαμπί" (β.λ.).
- ζαγάρ(ι) το** ,1) (επί σκυλιών) μικρόσωμο έξυπνο κυνηγόσκυλο, 2) (επί ανθρώπων) ο πονηρός - ετυμ. Τουρκ. ZA(G)AR (= λαγωνικό).
- ζαιρές ο** ,αποθηκευμένα άχυρα, χόρτα, κλαδιά, κλπ - ετυμ. Τουρκ. ZAHIRE (= φορβή, χόρτος).

- ζακαρ(σ)μένος-η-ο** ,τσακισμένος, κομμένος - ετυμ. Ελλ. το αυξηντ. μόριο "ζα" και "καρμένος" < κεκαρμένος < κείρομαι (= κουρεύω, δένδροτομώ).
- ζακατίζω** ,αποθέτω, τοποθετώ, αναρτώ κάπου παράμερα ένα πράγμα - ετυμ. Ελλ. μόριο "ζα" + "καθίζω" (= θέτω, βάζω, τοποθετώ, βάλλω να καθίσει) > ζακαθίζω > ζακατίζω > Σλ. ZAKACA (= κρεμώ, γαντζώνω).
- ζακόν(ι) το** ,έθιμο, συνήθεια - ετυμ. Σλ. ZAKON (= νόμος).
- ζαλίκ(ι) το** ,φορτίο που φέρεται στην πλάτη, κυρίως κλαδιά ή ξύλα - ετυμ. Ελλ. "ζάλη" > ζαλώνομαι (= φορτώνομαι) > ζαλίκι.
- ζαμαναριά η** ,(περιφρονητικά) ηλικιωμένη γυναίκα - ετυμ. Τουρκ. ZAMAN (= χρόνος, καιρός, εποχή) - φράση: "χρόνια και ζαμάνια".
- ζαμπούν(ι)κος-ια-ο** ,φιλάσθενος, καχεκτικός - ετυμ. Τουρκ. ZEBUN (= ισχνός).
- ζανάτ(ι) το** ,τέχνη, (μεταφ.) κακιά συνήθεια - ετυμ. Τουρκ. ZANAAT και SANAT (= τέχνη, επάγγελμα, καλλιτεχνία).
- ζάντζα η** ,1) ελάττωμα, ιδιοτροπία, καπρίτσιο - ετυμ. Αρβ. XANXE-A, 2) νευρική κίνηση ζώου, λόγω τσιμπήματος από έντομα - ετυμ. Ιταλ. ZANZARE (= σκνίπα).
- ζαντούχα η** ,1) ασφυξία, 2) κουφόβραση - ετυμ. Σλ. ZADUH (= δύσπνοια, κουφόβραση) - στη φράση: "ζαντούχνιασε ο φούρνος" σημαίνει πνίγηκε στον καπνό.
- ζαπαρ(σ)μένος-η-ο** ,καχεκτικός, παρμένος - ετυμ. Ελλ. το μόριο "ζα" και "παρμένος".
- ζάπ(ι) το** ,και ζάφτ(ι) - μόνο στη φράση: "δεν το κάνω ζάπ(ι)" - δαμάζω, επιβάλλομαι - ετυμ. Τουρκ. ZAPT (= καθυπόταξη, συγκράτηση).
- ζαπώνω** ,1) πιάνω σφιχτά, αρπάζω, 2) (μεταφ.) κλέβω - ζαπιέδες (= αστυνομικοί, στρατονόμοι για σύλληψη ληστών) -ετυμ. "ζάπι" (β.λ.).
- ζαράλ(ι) το** ,πάθημα, ελάττωμα, ζημία - ετυμ. Τουρκ. ZARAR (= βλάβη).
- ζαρβαλίδ(ι)κος-ια-ο** ,δύστροπος, που προκαλεί αμάχη με την συμπεριφορά του - ετυμ. Ελλ. "ζαβός" και "ζαρβός" (= ανάποδος) > ζαρβαλίκι (=ιδιοτροπία) >ζαρβαλίδικος.
- ζάφτω** ,ροφώ, πίνω - ετυμ. Ιταλ. ZAFFO (= στουπί, ταμπόν).
- ζέρβωμα το** ,1) τόπος δύσβατος ή ανήλιος, 2) χωράφι δύσκολο στο όργωμα -ετυμ. Ελλ. "ζερβός" (= αριστερόχειρας, που έχει δυσκολία στη δουλειά του).
- ζεύγλα η** ,καμπύλες ξύλινες ράβδοι για την πρόσδεση του ζυγού στο λαιμό των βοδιών - ετυμ. αρχ. Ελλ. "ζεύγλη".
- ζέφ(ι) το** ,μόνο στη φράση: "περάσαμε ζέφι", δηλ. ευχάριστα με φαγοπότι και διασκέδαση - ετυμ. Τουρκ. ZEVK (= ουσία, γεύση, ηδονή, διασκέδαση, τέρψη, ευχαρίστηση).
- ζήλαβος-η-ο** ,σκληρός, ανθεκτικός, νευρώδης, δύστροπος - ετυμ. Σλ. ZILAB (= νευρώδης, ανθεκτικός).
- ζιάμπα η** ,και ζιάμπνακας - βάτραχος - ετυμ. Σλ. ZABA ή ZABNIK.
- ζιαμπάκα η** ,ασθένεια - ετυμ. "ζιάμπα" (β.λ.), επειδή ο άρρωστος κασιιάζει σα βάτραχος - σχετ. "μπακανιάρης" (β.λ.) - νέο Ελλ. "ζαμπουνιάρης" (= καχεκτικός).
- ζιαμπί το** ,είδος μανδάλου ή σείρτη - ετυμ. νέο Λατ. ZABA (= πόρπη) - σχετ. "ζαβώνω" (β.λ.).
- ζιάρα η** ,καρβουνιά, ανθρακιά - ετυμ. Σλ. και Αρβ. ZARA (= θράκα) - στη φράση: "μια ζιάρα παιδιά" σημαίνει πολλά, σαν της θράκας τα κάρβουνα.
- ζιαφέτ(ι) το** ,συμπόσιο, φαγοπότι - ετυμ. Τουρκ. ZIAFET (= ευωχία).
- ζιεβζέκ(η)ς ο** ,απείθαρχος, ταραχοποιός - ετυμ. Τουρκ. ZEVZEK (= ανόητος, μωρός) Αρβ. ZEVZEK-E (= το πειραχτήρι).

- ζιντζίρια τα**, αλυσίδες γενικώς και κυρίως οι κρεμαστές διακοσμητικές αλυσίδες της καλής φορεσιάς - ετυμ. Τουρκ. ZINCIR (= αλυσίδα).
- ζιόγκος ο**, και **ζιογκάρ(ι)** - ρόζος, εξόγκωμα, οίδημα - ετυμ. Ελλ. "διογκόω" ζιόγκος Αρβ. XHUNGE-A (= πρήξιμο).
- ζιουγκλός-ή-ό**, και **τσιουγκλός** - αυτός που έχει αναπηρία στα δάκτυλα και δεν μπορεί να πιάνει, κοινώς κουλοχέρης ή στραβοχέρης - ετυμ. (β.λ.) "τσιούγκος".
- ζιούλιος-ια-ιο**, (επί καρπών) ώριμος, φτασμένος, μαλακός - ετυμ. νέο Ελλ. "ζουλίζω" > ζουλώ > ζιούλιος.
- ζιουμπίτσα η**, μικρό δόντι, η ρίζα φθαρμένου δοντιού - ετυμ. Σλ. ZUB (= δόντι) > ZUBIC (= δοντάκι).
- ζιουντάγρια η**, το δόντι σωφρονιστήρ, κοινώς φρονιμίτης - ετυμ. Ελλ. "δόντι άγριο" > δοντάγρια > ζιουντάγρια.
- ζιουρίζω**, καίω - **ζιούρος** (= θερμή, πύρωμα) - ετυμ. Ελλ. "ζέω" (= βράζω) > Λατ. JUS-JURIS (= ζωμός από βραστό κρέας) > Αρβ. ZHURIT (= ζεματώ, καίω).
- ζιούρκος ο**, 1) άγριος, 2) όνομα διαβόητου αρχιληστή (1880) - ετυμ. Τουρκ. ZOR (= βία, ανάγκη) > Ελλ. "ζόρικός" > ζιούρκος.
- ζιούσκα η**, εξόγκωμα, καρούμπαλο, πρήξιμο - ετυμ. Ελλ. είναι το θηλυκό του "ζιόγκος" (β.λ.) - Αρβ. ZHUSHKA-T (= παρωτίτις).
- ζλάπ(ι) το**, 1) άγριο ζώο του δάσους, 2) (μεταφ.) άξεστος, αγριάνθρωπος, κοινώς ζωντόβολο ή κνώδαλο, όπως αλλού αρχαιοπρεπώς λέγεται - ετυμ. Ρουμ. ZULAPE (= αγρίμι), Αρβ. ZULAP, και Βλαχ. ZLAPE.
- ζλούγω**, και **ζιουπώ** - ωθώ, σπρώχνω, πιέζω - ετυμ. νέο Ελλ. "ζουλίζω" ή "ζουλώ", και το αρχ. Ελλ. "διοπίζω".
- ζλούμ(ι) το**, ζημιά - ετυμ. Αρβ. ZULLUM-I (= βλάβη, καταστροφή) < Τουρκ. ZULUM (= τυρανία, βιαιοπραγία).
- ζμαρδάς ο** και **σμαρδάς** - το δύσοσμο πυώδες σμήγμα που εξέρχεται από πληγή ή απόστημα - ετυμ. αρχ. Ελλ. "σμάω" ή "σμήχω" (= καθαρίζω) > σμήγμα σμαδάς > σμαρδάς (= ακαθαρσία) Σλ. SMbRDIA (= βρωμώ, δυσσοσμώ).
- ζμέτ(ι) το**, και **σμέτ(ι)** - (μεταφ.) άχρηστος, ανήμπορος, τιποτένιος - ετυμ. Ελλ. "σμέω" (= πλένω, καθαρίζω) > σμέτι (= απόπλυμα, ακαθαρσία) > Σλ. SMET (= σκουπίδι).
- ζντάβας-ω-ικο**, και **ζντάβαρ(η)ς** - 1) γερός άνθρωπος σωματώδης και άγαρμος ζνταβαριό (= μεγαλόσωμη και ασουλούπωτη γυναίκα), 2) παρατσούκλι των κατοίκων του κοντινού χωριού *Καστάνιανη* - ετυμ. Σλ. ZDRAV (= υγιής, γερός, δυνατός, στιβαρός) > ζντ(ρ)άβας > ζντάβαρ'ς - Στα Αρβ. ZDAV-I και ZDAP-I (= γερός άνθρωπος σωματερός και άκομψος).
- ζουκουπώ**, μυρίζω άσχημα σαν τα ζώα κοπαδιού, βρωμώ - ετυμ. Ελλ. "ζώνω" και "κόπτω" > κοπή (= κοπάδι, τμήμα). Εξ αυτών "ζωκοπή" (= αγέλη) > ζουκουπώ (= μυρίζω κοπαδίλα).
- ζούνταβος-η-ο**, αδύνατος, ζουδιάρης - ετυμ. νέο Ελλ. "ζούδι" (= μικρό ζωάκι) ζούδαρος > ζούνταβος.
- ζουριό το**, 1) ο χώρος όπου είναι εγκατεστημένη και περιστρέφεται η φτερωτή του νερόμυλου, όπου, ως πιστεύουν, ζούν διάβολοι, 2) άνθρωπος αεικίνητος, κοινώς "σβούρας" - ετυμ. νέο Ελλ. "σβούρα" (= στρόβος) ζβουρίζω > ζ(β)ουριό > ζουριό.

ζουρλός-ή-ό, τρελλός - ετυμ. (μσν) Ελλ. "ζουρλός" > Σλ. ZURLA (= τρέλλα), Ιταλ. ZURLO ή ZURRO (= παίγνιο, χαρά, ευθυμία).

ζ(υ)γούρ(ι) το, αρνί που χρόνισε και ζει το δεύτερο έτος της ηλικίας του - το αντίστοιχο του "βιτούλ(ι)" (β.λ.) - ετυμ. Ελλ. "ζυγός" > (μσν) ζυγούριν (= δευτεράκι στην ηλικία).

ζυντζιά τα, οι αναβολείς της σαγής, κοινώς ζύγια - ετυμ. Ελλ. "ζύγι" > ζύγια ζυντζιά > Τουρκ. ZINCIR (= αλυσίδα).

ήπουρα τα, και ηπουρ(ι)κά - τα οπωροφόρα δένδρα - ετυμ. Ελλ. "οπωρικά" > ήπουρα ηπουρικά.

θιαμαίνομαι, απορώ - ετυμ. Ελλ. "θαύμα" > θιάμα > θιαμαίνομαι.

θκέλλ(ι) το, δικέλλα, σμινύη, σκαπάνη με δύο σκέλη κατάλληλη για σκάψιμο κήπων - ετυμ. Ελλ. "δικέλλι" > θκέλλι, απ'το αρχ. "κέλλω" (= ωθώ).

θκέντρ(ι) το, εργαλείο με το οποίο κεντρίζουν τα βόδια στο όργωμα - ετυμ. Ελλ. "βουκέντρι" > θκέντρι.

θκούλ(ι) το, εργαλείο για το αλώνισμα - ετυμ. αρχ. Ελλ. "χηλή" (= διχαλωτό ξύλο, εγκοπή βέλους, αρπάγη αστακού) > δίχαλο > διχούλι > θκούλι.

ίκνα η, αλλού και όκνα - πυρρόξανθη φυτική βαφή για τα μαλλιά των γυναικών, το αρχ. Ελλ. "ξάνθιον" - ετυμ. Λατ. IGNIS (= πυρ, φωτιά) > ίκνα (= πυρρόχρωμη βαφή) > παλ. Σλ. OGNb (= πυρ) Βουλγ. OGNEN (= πυρρός, πύρινος). Ίσως και από το Τουρκ. KINA (= ξάνθιον, κοινώς κινάς) Αραβ. AL-HINNA (= χένα) - φράση: "απόμεινε η Σούλτω με την ίκνα".

ιλιάτσ(ι) το, φάρμακο, ιατρικό - φράση: "δόσμου λίγο για ιλιάτσ(ι)", όπου σημαίνει φάρμακο - ετυμ. Τουρκ. ILEAC (= φάρμακο).

ιμπρέτ(ι) το, μόνο στις φράσεις: "το έχει ιμπρέτ'", δηλ. το έχει για παράδειγμα, και "πήρε ένα ιμπρέτ'" δηλ. παραδειγματίστηκε από κάποιο πάθημα - ετυμ. Τουρκ. IBRET (= παράδειγμα).

ίνγγλα η, το έποχο, δηλ. ζώνη περί την κοιλιά ζώου με την οποία δένεται το σαμάρι - ετυμ. Λατ. INCINGO (= περιζώνομαι, μεταφ. δένω) Λατ. INCINGULA (= ζώνη, ζωστήρας).

ίσκ(ν)α η, αγαρικό δένδρων, κυρίως ο μήκντας πολύπορος ο πυρφόρος, που ξηραινόμενος χρησιμοποιούνταν παλιά σαν προσάναμμα αναπτήρος - ετυμ. αρχ. Ελλ. "έδω" (= εσθίω, Λατ. EDO) Λατ. ESCA (= τροφή), και ESCA IGNIS (= τροφή φωτιάς).

ίτς, καθόλου - ετυμ. Τουρκ. HIC (= τίποτε, μηδέν).

ίτσια τα, το φυτό βιόλα η εύοσμη, το αρχ. Ελλ. ίον το εύοσμον, κοινώς βιόλες, πανσέδες, μενεξέδες - ετυμ. αρχ. Ελλ. "ίον" > ία > ίτσια.

καβρουμάς ο, είδος μαγειρίτσας - ετυμ. Τουρκ. KAVRULMAK (= φρύγομαι, ψήνομαι) και KAVRUK (= καμένος), εξού και *καβουρδίζω*.

καγκαένας, κανείς, ούτε και ένας - ετυμ. Ελλ. "καν και ένας".

καζαντίζω, πλουτίζω - ετυμ. Τουρκ. KAZANMAK (= κερδίζω, πλουτίζω).

καθάρ(γ)ιος-ια-ιο, 1) ό,τι γίνεται από καθαρό σιτάλευρο, το λεγόμενο "μονάτο", πχ ψωμί, σε αντίθεση με το "σμιγάδι", 2) καθαρός, ξάστερος - ετυμ. Ελλ. "καθαρός".

καθόρ(ι) το, κατακλυσμιαία βροχή που δεν βλέπει κανείς μπροστά του - ετυμ. Ελλ. "καθορώ" (= βλέπω καλώς), κατά αντίθεση.

καίπ(χ)ιώνω, κρύβω καλά κάτι - ετυμ. Τουρκ. KAIP (= χάνω και δεν βρίσκω κάτι).

- κακιά η**, σπρωξιά, βίαιη απώθηση - ετυμ. Ελλ. "κακός" κακιά > (εννοείται ώθηση) - σχετ. Ιταλ. CACCIARE (= εκδίωξη).
- κακκάβ(ι) το**, δοχείο τύπου χύτρας με λαβή - ετυμ. αρχ. Ελλ. "κάκκαβος" Λατ. CACCABUS > "κακκαβιά" > (= ψαρόσουπα σε κακκάβι).
- κάκω η**, 1) θεία, 2) ηλικιωμένη συγγενής γυναίκα - ετυμ. Ελλ. κατ'ευφημ. το αντίθετο του "καλή" - Ίσως και απ'το Ελλ. "θεία" > θειάκω > κάκω - Το αρσενικό είναι *μπάρμπας* < Ιταλ. BARBA (= γενειοφόρος, θείος).
- καλαμπαλί(ι) το**, κοσμοσυρροή - ετυμ. Τουρκ. KALABA ή KALABALIK (= μέγα πλήθος ανθρώπων που θορυβεί) - φράση: "καλαμπαλίκι στο χάνι".
- καλέσιος-ια-ιο**, πρόβατο άσπρο με μαύρους κύκλους στα μάτια, ίσως και στη μουσούδα, και συνεπώς όμορφο - ετυμ. Ελλ. "καλός" > καλέσιος (= παρδαλός, ωραίος, όμορφος).
- καλιάζω**, ταιριάζω, συμπίπτω - ετυμ. Ελλ. "καλιά" (= ξυλόσπιτο, καλύβι, φωλιά πτηνών), με την έννοια ότι ταιριάζουμε και σπιτωνόμαστε.
- καλιγώνω**, πεταλώνω - ετυμ. Λατ. CALIGA (= στρατιωτικό υπόδημα).
- καλκάν(ι) το**, το αέτωμα της στέγης - ετυμ. Τουρκ. KALKAN (= ασπίδα), Λατ. CAL-CANEUM (= φτέρνα, μεταφ. άκρα).
- καλπουντάνια τα**, γενικά τα ωραία κεντήματα των παραδοσιακών στολών καθώς και ο οδοντωτός περίγυρος (φεσιόνι) αυτών - ετυμ. Ελλ. "καλός" και Λατ. PUNCTUM [εκ του PUNGO] (= κέντημα, ποίκιλμα, ψήφος, στιγμή) > Ιταλ. PUNTO (= βελονιά κεντήματος, πόντος, σημείο). Εξ αυτών *καλοπούντο* (= κέντημα με καλή βελονιά) > (υποκορ.) *καλοπουντάνι* > *καλπουντάνι* (= καλό κέντημα) - σχετ. "σταυροπούντο" (= κέντημα με σταυροβελονιά στην Κύπρο).
- καλυμκάρ(ι) το**, κεφαλομάντηλο - ετυμ. Ελλ. "κάλυμμα" και "κάρη" (= κεφάλι). Εξ αυτών *καλυμμ(α)κάρι* *καλυμκάρι* (= κάλυμμα κεφαλής) > Τουρκ. KALEMKARI (= γυναικείο φακιόλι με ποικίλματα).
- καμ(ι)τζέλα η**, γιλέκο της παλιάς φορεσιάς - ετυμ. Λατ. CAMISIA > Ιταλ. CAMICIA > Βλαχ. CAMEASA (= υποκάμισο).
- καμπούλ(ι) το**, ομολογία, αποδοχή, δέξιμο - στη φράση: "όλα τα έκαμε καμπούλι" σημαίνει τα παραδέχτηκε όλα - ετυμ. Τουρκ. KABUL (= συγκατάθεση).
- καμτσι(ι) το**, φραγγέλλιο - ετυμ. Τουρκ. KAMCE (= μαστίγιο).
- κανάτ(ι) το**, εξώφυλλο παραθύρου για σ Τουρκ. KANATI (= παντζούρι).
- κανγκέλ(ι) το**, και κλώσμα - στροφή δρόμου, καμπύλη - ετυμ. Λατ. CANCELLI (= κιγκλίσ).
- κανναρά τα**, αμνοερίφια ελεύθερης βοσκής, όχι ενσταυλισμένα - ετυμ. νέο Ελλ. "καννιά" (= πόδια) *κανναρά* > (= αμνοερίφια τρεφόμενα περιπατώντας) - αντίθετο "μανάρι" (β.λ.).
- κάνουρα η**, κυκλίδι νήματος, τολύπη μαλλιού καταλλήλου για υφάδι - ετυμ. Ελλ. "κάννα" και "κάνης" (= καλάμι) *κάνουρα* (= κουλούρα νήματος που μαζεύεται σε δύο καλάμια) - σχετ. νέο Ελλ. "καλαμίζω" και "καλάμισμα" (= μασούριασμα).
- κανούτος-α-ο**, πολιός, ψαρότριχος - ετυμ. Λατ. CANUS ή CANNUTUS (= πολιός).
- καντάρ(ι) το**, μεγάλη ζυγαριά - ετυμ. Λατ. CANTHERIUS (= κανθήλιος, ζυγός) > Ιταλ. CANTARO και Τουρκ. KANTAR (= στατήρας).
- κανταριάζω**, δένω τα υποζύγια το ένα κατόπιν του άλλου - ετυμ. Τουρκ. KATAR (= συρμός) - *κανταρίκα* (= ένας κατόπιν του άλλου).

- καντήλα η** ,1) φλεγμονώδης φλύκταινα, 2) το καντήλι - ετυμ. Λατ. CANDELA (= κερί, λυχνάρι με κερί ή στέαρ).
- καπαλνώ** ,και **καπαλίζω** - σκαρδαμύττω, ανοιγοκλείνω τα βλέφαρα ρυθμικά - ετυμ. απ'την περιοδική κίνηση "καπ-καπ".
- καπίστρ(ι) το** ,το χαλινάρι που εφαρμόζεται στο κεφάλι ζώου - ετυμ. Λατ. CAPISTRUM (= φορβειά), εκ του CAPIO (= δράττομαι).
- καππιστρώνομαι** ,τυλίγομαι καλά με σκέπασμα ή κάππα, ώστε να μη περνάει αέρας - ετυμ. Ελλ. "κάππα" + "στρώνω" > καππιστρώνω.
- καραγάτσ(ι) το** ,το δένδρο *ούλμος ο πεδινός*, η αρχ. Ελλ. "πελέα", κοινώς *φτελιά* - ετυμ. Τουρκ. KARA (= μαύρο), GAC (= δένδρο), KARAGAC (= φτελιά, λόγω της μαύρης βαφής).
- καρακούτσ(ι)** ,απόστημα πάνω απ'τις οπλές υποζυγίου, δηλ. στα σφυρά, λόγω υπερφόρτωσης, κοινώς μαύρη κουτσαμάρα - ετυμ. Τουρκ. KARAKUS (= ασθένεια ποδιών ίππου), με επιρροή του Ελλ. "κουτσός".
- καράκωμα το** ,ακινητοποίηση της κεφαλής λόγω ψύξης των αυχενικών μυών, κοινώς πιάσιμο - ετυμ. Ελλ. "κάρα" (= κεφάλι) και "κώμα" (= νάρκη) - το ρήμα είναι *καρακώνομαι* - συχνά λέγεται και *δράγκωμα* Ελλ. "δράπτω" (= πιάνω, αδράζω).
- καράπα η** ,βρέγμα, δηλ. το πάνω μέρος του μετώπου - ετυμ. Ελλ. "φαλάκρα" > καράφλα > καράπα.
- καράς ο** ,το μαύρο βόδι - ετυμ. Τουρκ. KARA (= μαύρο).
- καρκαλέτσος ο** ,1) η ασθένεια κοκκίτης, 2) ο έντονος ρυθμικός βήχας -*καρκαλώνω* (= πεθαίνω από ασφυξία, δεν ανασαίνω) - ετυμ. Ελλ. ηχοποίητη λέξη από το "καρ-καρ".
- καρκαλίζομαι** ,και **καρκαλνιέμαι** - γελώ έντονα και ρυθμικά - ετυμ. Ελλ.ηχοποίητη από το "καρ-καρ" που κάνουμε όταν γελούμε.
- καρκάντζαλα τα** ,καλικάντζαροι, διαβολάκια - ετυμ. Ελλ. "κακοί άγγελοι" κακάγγελοι > κα(ρ)κάντζελοι > καρκάντζαλα.
- καρμουκάν(ι) το** ,σπάνια *καρβουκάνι* - διάπυρη ανθρακιά - ετυμ. Λατ. CARBO (= άνθρακας) *καρβουκάνι* >καρμουκάνι.
- καρμπουλάχανο το** ,1) λάχανο, 2) παρόνομα των *Δροσοπηγιωτών*, επειδή παλιά στο χωριό παράγονταν πολλά λάχανα - ετυμ. Ελλ. "κράμβη" (= λάχανο) > κραμβολάχανο > καρμπουλάχανο.
- καρούτα η** ,ξύλινη σκάφη, κάρναλος για πότισμα ζώων ή για προσαγωγή νερού στο μύλο - ετυμ. Λατ. CORTINA (= λέβης) Σλ. KORITO (= σκάφη).
- κασαβέτ(ι) το** ,στενοχώρια, θλίψη - ετυμ. Τουρκ. KASAVET (= στενοχώρια).
- καστραβέτσ(ι) το** ,το φυτό *σικυός ο ήμερος*, αλλιώς *κουκουμίσ η edώδιμη*, κοινώς *αγγούρι* - ετυμ. παλ. Σλ. KASH (= νερό), Σλ. KASTRAVECI (= νεροκολόκυθο) - Αρβ. και Βλαχ. KASTRAVECI (= αγγούρι).
- καταπέτασμα το** ,μόνο στη φράση: "*έφαγε το καταπέτασμα*", δηλ. πολύ και ο,τιδήποτε, ακόμη και τα καλύμματα που σκεπάζουν τα φαγητά - ετυμ. Ελλ. "καταπέτασμα" (= σκέπασμα, κάλυμμα, τραπεζομάντηλο).
- κατασάγνο(υ) το** ,η κάτω σιαγών - ετυμ. Ελλ. "κάτω σαγώνι" > κατασάγωνο - σχετ. "τσιαούλι" (β.λ.).
- καταστάλα η** ,βρασμένο σταχτόνερο για πλύση, κοινώς *αλισίβα* - ετυμ. Ελλ. "κατασταλάζω" και Λατ. LIXIVA (= σταχτιά).

- κατάψ(υ)χος ο** ,δροσερότητα πρωϊνού, δειλινού, δάσους, κλπ - ετυμ. Ελλ. "κατά" + "ψύχω"
(= κρυώνω κάτι).
- κατίνα η 1)** η λεκάνη του σώματος, **2)** ο κόκκυγας της σπονδυλικής στήλης - ετυμ. αρχ.
Ελλ. "κάτινον" > Λατ. CATINUS (= λεκάνη).
- κατ(ι)φές ο** ,βελούδο - ετυμ. Τουρκ. GATHIFE > Αρβ. KADIFE.
- κατράν(η) η** , και **κατράμ(η)** - κεδρία, δηλ. είδος πίσσας από απόσταξη ξύλου κωνοφόρων
- ετυμ. Αραβικά > Τουρκ. KAT(I)RAM.
- κατραχούρα η** ,φιλονεικία και η ανώμαλη κατάσταση που προκύπτει - ετυμ. Ελλ. "κατατα-
ραχή" > καταταραχούρα > κατραχούρα.
- κάτσαλος ο ,1)** (επί σκυλιών) κυνηγόσκυλο, **2)** (επί ανθρώπων) πανέξυπνος - ετυμ. Λατ.
CATELLUS (= κυνίσκος, κουτάβι).
- κατσιαβάρ(η)ς ο** ,το επικινδύνως ατίθασο παιδί που σκαρφαλώνει στα δένδρα - ετυμ. Αρβ.
KACAVAR(E)S (= αναρριχητικός).
- κατσιαμάκ(ι) το** ,σπάνια *κάσια* - είδος κουρκουτιού από καλαμποκάλευρο, κοινώς *μαμα-
λίγκα* - ετυμ. παλ. Σλ. KASH (= νερό), Σλ. KASHIA (= χυλός) - Σλ. Αρβ. Τουρκ.
KACAMAK (= χυλός) - Ρουμαν. MALAI (= καλαμποκάλευρο) και MAMALIGA.
- κατσιαπλιάς ο** ,αντάρτης, μέλος συμμορίας παρανόμων, ληστής - ετυμ. ίσως Ελλ. "κατά" +
"πλιάτσκα" (β.λ.), με τσιτακισμό - σχετ. Τουρκ. KACAK (= δραπέτης, φυγάς, λαθραίος).
- κατσιάρα η** ,μεγάλο άνοιγμα των ποδιών σε σχήμα Λ, μεγάλος δρασκελισμός - *κατσιαρώνω*
(= δρασκελίζω) - ετυμ. Τουρκ. KACAR (= ωκύπους, γρηγοροπόδαρος).
- κατσιέλω η** ,αγελάδα ή γίδα καμπυλοκέρατη - ετυμ. Λατ. CANCELI (= κιγκλίσ) *κατσιέλω*
(= καγκελοκέρατη) - σχετ. "καγκέλι" (β.λ.).
- κάτσινα η** ,πρόβατο άσπρο με κοκκινωπή μούρη - ετυμ. Ελλ. "κόκκινος" > Λατ. COC-
CINUS (= ερυθρός) > *κότσινα*, *κάτσινα*.
- κατσιούλα η** ,κωνική καλύπτρα κεφαλής σαν εξάρτημα κάππας - ετυμ. Λατ. CA-
SULA (= καλύπτρα, καλύβι).
- κατσίφα η** ,το βωλοκόπι, δηλ. ο κοφτερός "σκούλος" (β.λ.) του τσαπιού με τον οποίο
θρυμματίζονται οι σβώλοι - ετυμ. αρχ. Ελλ. "κόσσω" (= κόπτω) > *κοτσίφα* > *κατσίφα*.
- καύκαλο το ,1)** κέλυφος ζώων, **2)** το κρανίο της κεφαλής - ετυμ. αρχ. Ελλ. "καυκίον">
καυκάλιον > Αρβ. KAFKE-A (= κρανίο), Τουρκ. KAFA (= κρανίο, κεφαλή) - σχετ.
"τσιαύκα" (β.λ.).
- καφτακιάζω** ,κτυπώ κάποιον στο κεφάλι - ετυμ. αρχ. Ελλ. "καυκίον"> Τουρκ. KAFA (=
κεφάλι, κρανίο) KAFATASI (= κρανίο) > - φράση: "μου έφυγε το καφάσι".
- κάχτα η** ,το καρύδι - ετυμ. Αρβ. KAHTIT (= ξεφλουδίζω καρύδια), KACKE-A (=
καρύδι, καρυδιά).
- κάψος ο** ,κόσκινο χωρίς οπές - ετυμ. Ελλ. "κάμψα" (= κοφίνι, κάλαθος), Λατ. CAPSA (=
κιβωτός, δοχείο).
- κενώνω** ,αδειάζω σκεύος και μοιράζω το περιεχόμενό του σε πιάτα, σερβίρω φαγητό - ετυμ.
Ελλ. "κενόω" (= αδειάζω).
- κερεστές ο** ,ποσότητα πριστής ξυλείας - ετυμ. Τουρκ. KERESTE.
- κεσάτια τα** ,αναδουλειές, απραξίες, και οι εξ αυτών στενοχώριες - ετυμ. Λατ. CESSATIO
(= όκνος, αργία, ανάπαυση).

(Συνεχίζεται)

Ο Βαθύλακκος της Κόνιτσας

Στις 26 Σεπτέμβρη 1946, νοίκιασα ένα δωματιάκι στην Κόνιτσα, προκειμένου να φοιτήσω σαν μαθητής στο Γυμνάσιο. Την Κόνιτσα είχα επισκεφθεί το 1941 με το γαϊδαράκο μου, παρέα με δυο χωροφύλακες του σταθμού, για να παραλάβουμε τρόφιμα κλπ. είδη από την Υποδ/ση χωρ/κής, για τις ανάγκες του σταθμού Μολυβδοσκεπάστου. Το βράδυ είχα κοιμηθεί στην κυρά "Κοκόλο" και την άλλη μέρα επιστρέψαμε στο χωριό.

Είναι τόσες πολλές οι προσλαμβανόμενες παραστάσεις από τις πρώτες μέρες στην Κόνιτσα, εννοώ του τότε καιρού, που βρίσκομαι σε απορία, από που ν' αρχίσω. Αφού γράφτηκα στο Γυμνάσιο, και άρχισα να μαθαίνω γράμματα στα δέκα οχτώ μου χρόνια, και αφού πολλές φορές θυμήθηκα τον αείμνηστο δάσκαλό μου Σταύρο Μ. Γκατσόπουλο, ο οποίος μου είχε δώσει πολλά γραμματικά εφόδια στο δημοτικό ώστε να μου φαίνονται στις πρώτες τάξεις παιχνίδια τα μαθήματα, αποφάσισα να εξερευνήσω την Κόνιτσα. Στις 7 το πρωί βρέθηκα κιόλας στο Μητροπολιτικό Ναό Αγιο Νικόλαο, γιατί ήταν Κυριακή, και φυσικά πλησίασα το ψαλτήρι. Ήταν επίτροποι στο Ναό, οι αείμνηστοι: Μήτσιο Παπαγιάννης, Νικόλα Πηγαδάς Λάμπρος Βαρδάκης, Αλέξη Φλώρος κι ο Παπαπαύλος. Τα καθήκοντα του νεωκόρου, τα ασκούσε ο αείμνηστος Κώστας Τζιάλλας.

Τα παραπάνω αποτελούν μια μικρή εισαγωγή. Στη συνέχεια, γνώρισα τα αξιοθέατα, όπως τζαμιά, γεφύρια, σχολές, ιδρύματα κλπ. Κάποια μέρα, βρέθηκα κοντά στο Βαθύλακκο. Αρχίζε από το περιβόλι του Μπάκα, του Ρούβαλη, διέσχισε την πλατεία της Κό-

νιτσας και κατέληγε στον Αώο ποταμό. Εκεί στου "Μυριούλη" ήταν μια μικρή τοξωτή γέφυρα κι από κάτω, ποτάμι το νερό, όταν έβρεχε καταρρωκτωδώς. Λίγο πιό κάτω, ο λάκκος έμοιαζε με τον καιάδα του Ταΰγετου. Έβλεπες από πάνω από το μονοπάτι και αισθανόσουν ίλιγγο. Όταν το καλοκαίρι ήταν ξερός, έσφυζε από τα κελαδήματα των πουλιών, κοτσυφιών, αηδονιών, σπουργιτιών, σουσουράδων, ακόμη και από κρωγμούς γερακιών και από κουρούνες. Πολλά παιδιά κατέβαιναν στην κοίτη και μάζευαν παλιοαντικείμενα για να παίξουν. Τότε, φωτισμός δεν υπήρχε και ο κίνδυνος να γλιστρήσει τη νύχτα κάποιος και να κατακρημνισθεί στο βάραθρο, ήταν αναπόφευκτος. Κάποιοι αυτοφυείς θάμνοι μόνο παγίδα αποτελούσαν κι όχι στήριγμα. Τότε ο λάκκος ήταν και ο σκουπιδότοπος, μέχρι και ψόφια ζώα έρριχναν μέσα, κι ευτυχώς που δεν είχαν ανακαλυφθεί ακόμη τα πλαστικά για να παρουσίαζε ένα μωσαϊκό σκουπιδιών. Εκεί κατέληγαν και οχετοί σπιτιών κι ήταν αναπόφευκτα, εστία μόλυνσεως, στο περιβάλλον.

Όμως τα χρόνια περνούσαν κι ο κόσμος έζησε καλύτερα. Κτίσθηκε το 1963 το καλλιμάρμαρο Γυμνάσιο, και μπαζώθηκε ένα πλατύ πέρασμα, προς αυτό, για την εξυπηρέτηση των μαθητών κυρίως. Και βρέθηκαν και λεφτά και δραστήρια δημοτικά συμβούλια, ώστε σήμερα που γράφονται αυτές οι αράδες, να έχει σχεδόν περατωθεί ο υπονόμος και να έχει μπαζωθεί ο λάκκος, ώστε να απομακρυνθεί οριστικά πλέον η εστία της μόλυνσης.

Έγινε και με άσφαλτο το δεξί μέρος του λάκκου, και φάνηκαν ακόμη τα

ΑΠΟΨΕΙΣ

ΠΩΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΘΗΚΕ ΤΟ ΛΕΚΑΝΟΠΕΔΙΟ ΚΟΝΙΤΣΗΣ

Βασιλείου Λ. Λαμπρίδη

Σε όλους δημιουργείται η περιέργεια και η απορία πως δημιουργήθηκε το βαθούλωμα, η πεδιάδα με γύρω γύρω βουνά εδώ στην Κόνιτσα.

Το λεκανοπέδιο έκτασης 12.000 στρεμμ. περίπου περικλείεται τριγύρω από τα βουνά Τύμφη, Αηλιά, Λυκόμορο, Δέμα, Βίγλα και Λάζαρο. Πρέπει να θεωρείται αληθοφανές ότι μετά τη διαμόρφωση του φλοιού της γης κατά την περίοδο που έπεφταν σαν βροχή οι μετεωρίτες, ένας τέτοιος τεράστιος σε όγκο και βάρος πρέπει να έπεσε εδώ στον κάμπο και με τη δύναμη χιλιάδων ατομικών βομβών από την πρόσκρουση, δημιούργησε τεράστιο βαθούλωμα που στη συνέχεια πληρώθηκε με όμβρια και ρέοντα νερά, έτσι ώστε ο σημερινός κάμπος της Κόνιτσας, Γορίτσας, Κλειδωνιάς, Μαζίου να ήταν μια τεράστια λίμνη, ίσια και μεγαλύτερη της λίμνης των Ιωαννίνων. Η λίμνη αυτή για χιλιάδες χρόνια ήταν σε θέση να κρατάει στη ζωή και τους πρώτους ανθρώπους με τα ψάρια και τα υδρόβια πτηνά, με συμπλήρωμα και το κυνήγι από τα γύρω βουνά. Είχε παράλληλα και τη δυνατότητα ασφαλούς διαμονής και προφύλαξης στις δύο νησίδες, το Λιατοβούνι και την Παλιογορίτσα. Αν σκεφτεί κανένας ότι ακόμα και το 10ο με 12ο αιώνα μ.Χ. κυκλοφορούσαν στο Παρίσι άγρια όπως αρκούδες και λύκοι που τρόμαζαν τους κατοίκους, δέστε τι τρομερή πάλη έπρεπε να δίνουν οι πρωτόγονοι για την επιβίωσή τους. Ήταν φυσικό λοιπόν να ζουν οι παλαιοί σε σπήλαια ασφαλή και προσπελάσιμα νησάκια τη στιγμή που μόνο όπλο άμυνας ή επίθεσης είχαν τις πέτρες και μετέπειτα τα διαμορφωμένα από πέ-

τρα εργαλεία και όπλα. Το ότι ο κάμπος της Κόνιτσας παμπάλαια ήταν λίμνη συνάγεται από το εξής:

Πρώτον από το γεγονός ότι όσες γεωτρήσεις έγιναν μέχρι σήμερα - και δεν είναι λίγες - σε όλες το νερό βρέθηκε στο ίδιο βάθος των 130 μ.

Αυτό σημαίνει ότι τα νερά της λίμνης δημιουργήσαν με τα άλατα κάτω από τα 130 μ. ένα αδιαπέραστο στρώμα που συγκρατεί τα νερά όλης αυτής της υπόγειας λίμνης και δεύτερον βλέπει κανένας τριγύρω στην περίμετρο του κάμπου σε πολλά σημεία πέτρες και κροκάλες στρογγυλεμένες σαν αυτές που διαμορφώνει το νερό στα ποτάμια, τις ακροθαλασιές και τις λίμνες. Αλλά και το επίπεδο του κάμπου με μικρή κλίση προς τα ΒΔ είναι ενδεικτικό μιας ομαλής αποχώρησης λιμνάζοντος νερού. Όπως φαίνεται η υπερχείλιση της λίμνης στο στένωμα του Μπουραζανιού κατέφαγε τα πρανή μέχρι του σημερινού επιπέδου οπότε επήλθε η εκκένωσή της, με συνέπεια την αποκάλυψη του κάμπου.

Ενδέχεται όταν έγινε ο μεγάλος σεισμός στην περιοχή μας που δημιούργησε σχάση στη γη φέροντας στην επιφάνεια τα θερμά νερά των Καβασίλων και τους ζεστούς ατμούς στον Αμάραντο ίσως δημιουργήθηκε ρωγμή στα στενά του Μπουραζανιού οπότε η λίμνη άδειασε. Μετά την αποξήρανση στο χώρο αναπτύχθηκε οργιώδης βλάστηση με τροφή για πολλά άγρια ικανά και πάλι για τον πανάρχαιο κάτοικο της εδώ περιοχής. Περίπου σε 70 στρέμ. στο βαρκό Γορίτσας του λεκανοπεδίου μέχρι το 1954 που εκχερσώθηκε αν διατηρούνταν σ' αυτά μέσα όπως σε

ζούγκλα αγριογούρουνα, ελάφια κλπ. και αρκετά αγριοπούλια. Αυτό ήταν ένα δείγμα της ζούγκλας που επικράτησε στο λεκανοπέδιο με την αποχώρηση της λίμνης. Ο πρωτόγονος άνθρωπος ημέρευε άγρια ζώα πριν από 12.000 χρόνια κι' από τότε περίπου άρχισε και να καλλιεργεί λίγα γεωργικά είδη. Έτσι η αποξηραμένη γη και τα γύρω βουνά τον βοήθησαν να γίνει γεωργοκτηνοτρόφος. Ο πλούτος σε είδη διατροφής της λίμνης όπως και της λίμνης Ιωαννίνων και το υδροχαρές περιβάλλον του Παρακαλάμου φυσικό ήταν να προκαλούν προς την κάθοδο αρκετούς γειτονικούς ανθρώπους και μας είναι γνωστή η κάθοδος των Μακεδόνων, των Θρακών, των Αχαιών, των Μολοσσών. Πέρα από τις διαμάχες των αρχαίων λαών πάντοτε οι ντόπιοι προσπαθούσαν να επικρατήσουν ή αφομοίωναν τους εισβολείς.

Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση όπου οι Ιλλυριοί τραβήχτηκαν προς τα βουνά της Πίνδου και ζούσαν σαν νομάδες κτηνοτρόφοι. Κατά την αρχαιότητα ο Σμόλικας θεωρούνταν πατρίδα των πρώτων Ελλήνων που διέσωσαν την ελληνική γλώσσα κι αυτοί κατά τη γνώμη ορισμένων είναι οι Ιλλυριοί. Οι Σαρακατσαναίοι που ως χτές δεν επέτρεπαν την επιμειξία με μας τους λοιπούς Έλληνες, πιστεύεται ότι προέρχονται από τους Ιλλυριούς και θεωρούνται σαν οι πιο γνήσιοι Έλληνες. Στο λεκανοπέδιο υπάρχουν αρκετά σπήλαια όπως στη χαράδρα του ποταμού Βοϊδομάτη το σπήλαιο Καλτσούνη στη θέση Κλειδί. Στη χαράδρα Αώου το σπήλαιο με την ονομασία Ασκηταριό. Λίγο αριστερά της Αγίας Βαρβάρας στην Τύμφη ή Μπιστεριά όπου το 1940 κατέφυγαν μερικοί για να προφυλαχτούν από τα Ιταλικά αεροπλάνα. Επίσης σπήλαια απαντώνται στο Μπουραζάνι και στο Δερβένι. Στο σπήλαιο Καλ-

τσούνη 6 ετών έρευνα των Άγγλων έφερε στο φως 1000 λίθινα εργαλεία και όπλα που χρησιμοποιούσε πανάρχαια ο άνθρωπος. Δεν αποκλείεται αν γίνει έρευνα να βρεθούν και στα άλλα σπήλαια που αναφέρω τέτοια ευρήματα. Στο ίδιο σχεδόν υψόμετρο της σπηλιάς Καλτσούνη βρίσκεται ο λόφος της Παλιογορίτσας και το Λιατοβούνι. Στα τρία αυτά σημεία που δίνουν κάποια ασφάλεια για τον άνθρωπο έχουμε σαφή δείγματα ζωής των προγόνων μας. Στο Λιατοβούνι βρέθηκε μια πήλινη χειροποίητη υδρία από σκούρο πηλό. Το 1955 μετά την εκχέρωση των καλλιεργησίμων τμημάτων του υψώματος, όπως ένας γεωργός όργωνε το κληροτεμάχιο του, μπήκε το πόδι του ζώου σ' ένα κιούπι πήλινο και κόντεψε να σπάσει το πόδι του.

Το θέμα έμεινε και μένει ανεξερεύνητο.

Πρόσφατα στην κορυφή της Παλιογορίτσας ανακαλύφθηκαν δυο κιούπια πήλινα χωρίς γεωμετρικά σχήματα από μαύρο πηλό - ενώ διάσπαρτα είναι γεμάτος εκεί ο τόπος από θραύσματα πηλίνων αγγείων και άλλων ειδών. Η Γεωργική Σχολή Κονίτσης κατά τύχη περισυνέλλεξε από την περιοχή Παλιογορίτσας έναν τρύπιο λιθοπέλεκυ από γρανιτώδη πέτρα που όπως φαίνεται ήταν της νεολιθικής εποχής και μια μπρούτζινη καρφίτσα που πρέπει να ήταν από τη χάλκινη εποχή. Αλλά το πιο σημαντικό εύρημα είναι οι σκαλισμένοι δύο αρχαίοι τάφοι πάνω σε ασβεστολιθικό βράχο.

Ενώ όλη η βόρεια και βορειοδυτική οροσειρά είναι συγκροτημένη από φλύσχη γεννάται το ερώτημα πώς βρέθηκε στην κορυφή του λόφου της Παλιογορίτσας ο ασβεστολιθικός βράχος. Ίσως εκτινάχτηκε κατά την πτώση του μετεωρίτη από την άλλη πλευρά, από το Λάζαρο που συγκροτείται από ασβε-

στολιθικό πέτρωμα. Οι δυο τάφοι ασφαλώς θα σμιλεύτηκαν την εποχή του σιδήρου γιατί μόνο με σκληρό και αιχμηρό εργαλείο μπορούσε ο σκληρός ασβεστόλιθος να δαμαστεί. Η καλλιγραμμη και άριστα τεχνικά πατούρα που δέχονταν το σκέπασμα του τάφου δείχνει ότι η τεχνική είχε φτάσει στο σημείο να μπορούν να κάνουν και αγάλματα οι τότε πρόγονοί μας. Πρέπει οι τάφοι να χρονολογούνται τον 7ο - 5ο π.Χ. αιώνα. Από αυτά που σας ανακοινώνω βγαίνει το συμπέρασμα ότι η ζωή των προγόνων μας αναπτύχτηκε όπου υπήρχε νερό και τροφή. Έτσι η σπηλιά Καλτσούνη και οι λόφοι της Παλιογορίτσας και του Λιατοβουνίου είχαν και νερό και τροφή αν παραδεχτούμε ότι στο λεκανοπέδιο κυριαρχούσε η λίμνη.

συνέχεια από τη σελ. 276

πρώτα κτίσματα, που προορίζονται για παιδικές χαρές και χώρους αναψυχής.

Η σημερινή εικόνα της Κόνιτσας, δεν συγκρίνεται με καμιά περασμένη, γιατί, οι επισκέπτες που έχουν χρόνια να τη δούν, μένουν έκπληκτοι, μπρος στη σημερινή. Πολλά καινούργια σπίτια, ζωή που σφύζει στο συνοικισμό Γραβίτσια, πρόσφατα δε, και τα πολύ όμορφα γκαλτερίμια που γίνονται από το Δήμο - Κόνιτσας καθώς και οι τιμεντοστρώσεις, συνθέτουν όλα αυτά, μια όμορφη κωμόπολη.

Βέβαια, της προσδίδουν και κάποια αίγλη τα διατηρητέα μνημεία, όπως ο μιναρές στην κάτω και τα ερείπια του

Με την αποξήρανση, η σπηλιά Καλτσούνη είχε το νερό του διερχόμενου στα πόδια της ποταμού Βοϊδομάτη.

Στο Λιατοβούνι και στην παλιογορίτσα όπως φαίνεται η ζωή κρατήθηκε μέχρι πριν μερικές εκατοντάδες χρόνια με το νερό του ποταμού Αώου που η κοίτη του θα περνούσε στα ριζά τους. Με την αλλαγή της κοίτης στη σημερινή της διαμόρφωση οι δυο λόφοι έμειναν και μένουν χωρίς μια σταγόνα νερού - οπότε και η ζωή εκεί έσβησε και μένουν τ' αχνάρια της.

Με τα παραπάνω νομίζω ότι μπορεί να φιλοτιμηθεί η αρχαιολογική Υπηρεσία του Νομού μας και να ενσκήψει βαθιά και πλατιά στο θέμα με τους άριστους ειδικούς που διαθέτει για το θέμα αυτό.

Τζινιέλ μπέη στην πάνω, καθώς και το σεράϊ του Αλή πασά.

Και για να επανέλθω στο Βαθύλακκο, επειδή συνέβησαν πολύ δυσάρεστα καιρικά συμβάντα στην Αθήνα, από καταστροφικές πλημμύρες, τον Νοέμβρη του 93 σε σημείο μάλιστα, που να αποφανθούν οι ειδικοί, ότι τα νερά θα εύρισκαν τη φυσική τους κοίτη, απεύχομαι, εννοείται, να συμβεί παρόμοιο γεγονός. Εδώ, είναι πλέον ή βέβαιον, λόγω της κατωφέρειας του εδάφους, μόνο ένας Κατακλυσμός του Νώε, θα έκανε αυτό το κακό, εκτός και αν, οι αμαρτίες μας, παροργίσουν πολύ τον Θεόν.

Αχιλλεύς Κοηλιός

• ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΗ ΣΥΝΤΑΞΗ

Αθήνα 25.10.93

Αξιότιμοι Κύριοι, συμπατριώτες αγαπητοί,

Με πολλή χαρά, πάντα, λαβαίνω την "Κόνιτσα" και τη διαβάζω, με λαχτάρα, από την πρώτη σελίδα της ως την τελευταία, ταξιδεύοντας νοερά στην Επαρχία μας και απολαμβάνοντας... κουβέντα σε κάνα πεζούλι με συγχωριανούς ή λίγο κρύο νερό στο πηγάδι.

Είμαι συνδρομητής από την αρχή της εκδόσεως της "Κόνιτσας" - θυμάμαι Μάϊος του 1962 - έζησα τις δυσκολίες της χάρηκα την επανέκδοση της και καμαρώνω τη συνεχή πρόοδο και εξέλιξη που παρουσιάζει.

Ως τακτικός αναγνώστης του αγαπητού μας Περιοδικού, θα ήθελα να μου επιτραπεί να εκφράσω κάποιες μου σκέψεις και παρακαλώ όλους σας να μη θεωρηθούν ως κριτική. Πέστε τις εξομολόγηση, αδελφική και εγκάρδια συζήτηση, μια κουβέντα που επιθυμώ από καιρό να κάνω μαζί σας, ανοικτά, καθώς δε μου έρχεται καλά να τα κρατώ μέσα μου....

Αφορμή, να πάρω, τώρα, το μολύβι για να σας γράψω, είναι τα "ΣΧΟΛΙΑ" στο τεύχος Ιουλίου - Αυγούστου 1993. Είδα πάλι κι εφέτος - όπως έβλεπα στα αντίστοιχα τεύχη των προηγούμενων χρόνων - να αντιγράφονται τα σχόλια, με το ίδιο πνεύμα και τις ίδιες, σχεδόν, εκφράσεις, σχετικά με τις εκδηλώσεις κάποιου ετήσιου μνημόσυνου.

Νομίζω - και δεν είναι μόνο προσωπική μου εντύπωση - ότι η "Κόνιτσα" κατά την τελευταία δεκαετία, για μερικά θέματα βαϊζει σε μια μεριά και έτσι δεν είναι το αντικειμενικό Όργανο Επικοινωνίας και Προβολής της Επαρχίας Κόνιτσας" και των απανταχού συμπατριωτών.

Επανέρχομαι στα "ΣΧΟΛΙΑ". Ειρωνεύεται ο σχολιαστής όλους εκείνους που, κάθε Αύγουστο, θέλουν να κάνουν μνημόσυνο στο Γράμμο, που θέλουν να κλάψουν αυτούς που θεωρούν ως "φονευθέντας υπό των κομμουνιστοσυμμοριτών". Η "Κόνιτσα" χαρακτηρίζει τα άτομα αυτά ως "νοσταλγούς ανώμαλων καιρών" και ως "μονόπλευρο πλήρωμα που ευλογήθηκε από τον Δρυϊνούπολεως, Πωγωνιανής και Κονίτσης κ.

Σεβαστιανό..."

(Κάποιες άλλες φορές η "Κόνιτσα" έχει χαρακτηρίσει ηρώα πεσόντων ως "Θλιβερά απομεινάρια μίσους" έχει δημοσιεύσει ψηφίσματα που κάνουν λόγο για "οργανωμένα σχέδια του Δεσπότη", για "επιστημονικοφανή συνέδρια με κωδωνοκρουσίες..." φανερώνοντας έτσι, ότι κάποιοι ενοχλούνται, όταν βλέπουν Έλληνες να πονούν και να διαμαρτύρονται για τους βορειοηπειρώτες αδελφούς και να "στενοχωρούν" τους γείονές μας Αλβανούς. Τι ψηφίσματα θα κάνουμε, τώρα, με τα θλιβερά "δρώμενα" των γειτόνων μας εις βάρος του ελληνικού στοιχείου;).

Από την άλλη μεριά η "Κόνιτσα" προβάλλει, πάντα πιά ζωηρά, τους "ένθερμους εκφραστές" του ΕΑΜ, της ΕΠΟΝ, του ΕΛΑΣ, γράφει για "εκτελεσμένους" από ποικίλους εχθρούς στην περίοδο του εμφυλίου πολέμου, πιστεύει την Αλβανία ως "φίλη γειτονική χώρα" κ.ά. Εν πάση περιπτώσει, όλοι το ξέρουμε και όλοι το αισθανόμαστε πως αυτά τα ξεσκαλίσματα - κι' από τις δύο πλευρές - είναι δυσάρεστα πράγματα. Κάθε μυαλωμένος και συνετός Έλληνας, σίγουρα, συμφωνεί στην προτροπή της "Κόνιτσας", η οποία σημειώνει "ότι η χώρα μας έχει ανάγκη από απόλυτη ΟΜΟΨΥΧΙΑ".

Όμως η ιστορία της περιόδου 1947 - 1949 είναι ένα γεγονός και δεν διαγράφεται μόνο από τη μια του όψη.

Η Εθνική Αντίσταση υπήρξε Ελληνική. Δεν μονοπωλείται με ξεχωριστό χρώμα και διαφορετική ποιότητα. Όλοι γνωρίζουν πως ξεκίνησε και πως τελικά ξεστράτησε και προς τα που έστριψε, ειδικά, ένα μεγάλο μέρος της.

Όλοι οι Έλληνες ξεκίνησαν την αντίσταση εναντίον του εχθρού της Πατρίδας κι ύστερα πως "μπλέξαμε" και "βρόντηξε φωτιά και σίδερο, τ'να τ'αδέλφι στ' άλλο"! Μήπως είναι ψέμα, ότι - παρ'όλο που είχε φύγει ο εχθρός - αντί σκαπάνη, τσαπί, σφυρί, δρεπάνι για την ανασυγκρότηση του ρημαγμένου τόπου μας, πιάστηκε "θανάτου τόμιγκαν στο χέρι";

Αγαπητοί συμπατριώτες, για όλους μας είναι νωποί οι πόνοι, τα βάσανα, οι καημοί,

είναι ακόμη ζεστοί οι νεκροί μας.

Η λήθη, που όλοι επικαλούμαστε, είναι αναγκαία, αλλά δεν επιβάλλεται με θεωρητικές διδασκαλίες των Πολιτικών ή με τους "Νόμους για την άρση των συνεπειών του εμφυλίου πολέμου".

Η συμφιλίωση και η ομοψυχία θα ωριμάσουν σιγά - σιγά και, κατά την προσωπική μου γνώμη, εφ' όσον, ως λαός, κάτσουμε κάτω και μελετήσουμε, με καθαρούς φακούς, την πρόσφατη ιστορία μας. Όλοι μας θα δείξουμε κατανόηση, θα παραδεχτούμε τα λάθη, θα αποδείξουμε τη μετάνοιά μας γι' αυτά.

Θα φανούμε επιεικείς, θα συγχωρήσουμε. Όλοι μας πρέπει να μείνουμε μακριά από τις κομματικές λογικές και τις μισαλλόδοξες απόψεις. Έτσι μόνο, πιστεύω, μπορεί να στεριώσει η ΟΜΟΨΥΧΙΑ.

Στο λυκόφως του αιώνα μας απαιτείται από όλους μας φρόνηση και θέληση δυνατή, προκειμένου να αποβάλουμε πάθη, φανατισμούς, συμφέροντα, ατομικισμό, σκοπιμότητες, δηλ. στοιχεία που θολώνουν την αλήθεια.

Η ευθύνη για μια καλή πορεία του τόπου

Σύντομη απάντηση

Δημοσιεύοντας την πιο πάνω επιστολή του φίλου και συνδρομητή της "ΚΟΝΙΤΣΑΣ" κ. Μιχ. Μηλίγκου τον ευχαριστούμε για το ενδιαφέρον προς το περιοδικό και για τα καλά του λόγια. Όσον αφορά στα "Σχόλια, επί των "Σχολίων" που αναφέρεται, έχουμε να παρατηρήσουμε τα εξής: Το περιοδικό μας δε βαϊζει" από μια μεριά όπως διατείνεται - αλλά ήταν και θα είναι (όσον καιρό θα υπάρχει η παρούσα Σ.Ε. δημοκρατικό και αντικειμενικό όργανο επικοινωνίας και προβολής της Επαρχίας Κόνιτσας.

Το "βάισμα" γίνεται από κάποιους άλλους, "νοσταλγούς ανώμαλων καιρών" ή από εκείνους που παθαίνουν αλλεργία όταν βλέπουν ή ακούν τις λέξεις ΕΑΜ - ΕΛΑΣ κ.λ.π.

Στην περιοχή μας οργανώσεις μ' αυτά τα γράμματα υπήρχαν και αντιμάχονταν με

βαρύνει, κυρίως, εκείνους που κρατούν γραφίδα, στο χέρι. Αυτοί μπορούν να εμπνεύσουν το λαό, μπορούν να τον δασκαλέψουν σωστά, μπορούν να του υπενθυμίζουν την εθνική, θρησκευτική και πνευματική του κληρονομιά.

Αυτοί που "σκέφτονται και γράφουν" ξέρουν, πολύ καλά, ότι η ελευθερία, η ειρήνη, η κοινωνική δικαιοσύνη, η δημοκρατική συνείδηση δεν "κατασκευάζονται" με ανθρωπίνο ιδεολογικό υλικό και δεν επιβάλλονται με νομοθετικές διατάξεις. Οι έννοιες αυτές ενσαρκώνονται από ανθρώπους με ψυχή, από ανθρώπους που διατηρούν επαφή με το πνεύμα, από ανθρώπους που έχουν Θεό μέσα τους, είτε είναι Δυτικοί, είτε είναι Ανατολικοί. Η ιστορία ατόμων και λαών έχει επιβεβαιώσει αυτήν την αλήθεια... Σας ευχαριστώ που διαβάσατε το γράμμα μου.

Σας εύχομαι υγεία και δύναμη για το έργο σας.

Εύχομαι η "Κόνιτσα" να είναι το κτήμα, το βήμα και η φωνή των συμπατριωτών όλων. Να είναι "η συλλογική υπηρεσία στο καλό και την πρόοδο του τόπου".

Με εξαιρετική τιμή

ολόπλευση λαϊκή συμμετοχή τον ιταλογερμανικό φασισμό στην κατοχή... Στη συνέχεια ο κ. Μ.Μ. συμφωνεί μαζί μας καθώς δείχνει το γραπτό για συμφιλίωση και ομοψυχία του λαού. Μα, αυτή την πολυπόθητη ομοψυχία επιδιώκουμε αταλάντευτα και προτρέπουμε τους πάντες για το καλό του λαού και του Έθνους μας.

Και όταν σχολιάζουμε μονόπλευρες ενέργειες επωνύμων ή ανωνύμων αναφερόμαστε, δυστυχώς σ' αυτά τα "ξεσγκαλίσματα" ορισμένων κληρικών ή πολιτικών που θα'πρεπε να 'ναι πρωτοπόροι στην προσπάθεια για ενότητα όλων των Ελλήνων. Όσο για την "Κόνιτσα" - όπως αποδεικνύεται και από τη δημοσίευση της παρούσας επιστολής, θα είναι πάντα στη διάθεση όλων των συμπατριωτών, αποβλέποντας μόνον στο συμφέρον του τόπου.

Χριστουγεννιάτικο έθιμο

του Λουκά Εζνεπίδη

Πολλά είναι τα έθιμα των Χριστουγέννων που συνηθίζονται σε κάθε τόπο.

Εμείς όμως εδώ θα ασχοληθούμε με ένα μόνον έθιμο που συνηθίζεται παντού, και το έθιμο αυτό δεν είναι τίποτε άλλο, παρά το στόλισμα του Χριστουγεννιάτικου δέντρου το οποίο κάθε Χριστούγεννα βλέπουμε να παίρνει μεγάλες διαστάσεις. Βλέπει δε κανείς να κόβονται αρκετά δενδρύλια νέων ελάτων, δεν θα ήθελα να αναφερθώ τό τι γίνεται αλλού αλλά θα ήθελα να εξετάσουμε το θέμα αυτό στον μικρό τόπο μας.

Εάν θελήσει κάποιος να επισκεφθεί τα σπίτια μας τις γιορτινές μέρες θα διαπιστώσει το εξής:

Πως όλα τα δένδρα που είναι στολισμένα είναι μικρά νεαρά έλατα, ενώ στον τόπο μας έχουμε τόσα και τόσα δένδρα που μπορούμε να κόψουμε και να μην κάνουμε ζημιά. Παραδείγματος χάριν: Μπορούμε να κόψουμε ένα κέδρο ή μια μεγάλη κουμαριά, όσοι πάλι επιμένουν για έλατο μπορούν να κάνουν το εξής: να κόψουν ένα χαμηλό κλωνάρι έλατου και να το στολίσουν και ως μην καταστρέψουν τα δάση με τα έλατα που απέμειναν, τα καταπράσινα αυτά χαλιά που στολίζουν την φύση χειμώνα καλοκαίρι.

Και τώρα γεννάται το ερώτημα σ'όλους μας αγαπητοί συμπατριώτες: σε όλο αυτό το διάστημα που κόβουμε έλατα πόσα φυτέψαμε εμείς; είναι δύσκολο βέβαια το ερώτημα διότι αν φυτεύαμε έστω και ένα δέν θα κόβαμε ποτέ ένα δένδρο. Γι αυτό στην περίπτωση αυτή θα έπρεπε να δίνει το καλό παράδειγμα ο εκάστοτε Δήμαρχος, δηλαδή να μην στολίζει έλατο αλλά κάτι άλλο και να συνεργάζεται με το δασαρχείο στην φύλαξη του δάσους ιδιαίτερα αυτές τις ημέρες.

Ακόμη ο Δήμαρχος μπορεί να κάνει και το εξής: να φυτέψει δύο μικρά έλατα στον χώρο μπροστά του Δημαρχείου και αφού τα φροντίσουν και μεγαλώσουν να τα στολίζουν αυτά.

Έτσι θα λυθεί το πρόβλημα του Δήμου. Εδώ ίσως να πεί κάποιος: Μα καλά θα χαθούν τα δάση εάν κόβουμε ένα έλατο κάθε χρόνο; Ναι αγαπητοί μου, ασφαλώς θα χαθούν.

Εάν θελήσουμε να μαζέψουμε όλα αυτά τα δένδρα που κόβουμε και στολίζουμε θα δούμε πως φτιάχνουμε ένα μικρό δάσος. Ας το σκεφθούμε με ωριμότητα για το συμφέρον όλων μας, και ας πάψουμε να κόβουμε έλατα.

*Το περιοδικό μας εύχεται
σε όλους τους συνδρομητές και φίλους
Χαρούμενο, δημιουργικό και ειρηνικό*

το 1994

ΚΕΦΑΛΟΧΩΡΙ (ανταπόκριση) Σωτ. Φασούλη

• ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Κατά το έτος 1993 πραγματοποιήθηκαν τα παρακάτω γεγονότα.

ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ

* Στα Ιωάννινα γεννήθηκε στις 8 Απριλίου 1993 το άρρεν τέκνο του Φασούλη Αναστασίου του Χρήστου και της Βάϊας και της από την Βόρειο Ήπειρο καταγωγμένης Χασάν Τσιέσμας (Περιστεράς).

* Στα Ιωάννινα γεννήθηκε στις 11 Απριλίου 1993 το θήλυ τέκνο του Νούτσου Γεωργίου του Σωτηρίου και της Παπακώστα Μαρίας του Αθανασίου από την Κόνιτσα.

* Στην Αθήνα γεννήθηκε στις 7 Φεβρουαρίου 1993 το θήλυ τέκνο του Καρανίκα Αχιλλέα του Νικολάου και της Μαρίας και της Βικτώριας Τσιγκάου (από τη Ρουμανία καταγομένης).

* Επίσης στην Αθήνα στις 28 - 8 - 1993 γεννήθηκε αγόρι του Πολυάδη Μιχαήλ και της Γλυκερίας Αριστ. Φασούλη.

* Στην Αθήνα ο Γιώργος και η Ελένη Κορέτση απόχτησαν στις 6.11 αγοράκι.

* Στις 11.11 ο Περικλής και η Χριστίνα Τσούκα απόχτησαν κοριτσάκι.

* Ο Αποστόλης και η Άννα Κίτσιου, στην Κόνιτσα, απόχτησαν αγοράκι.

* Ο Χρήστος και η Ελένη Παπαβασιλείου στην Κόνιτσα απόχτησαν αγοράκι.

ΒΑΠΤΙΣΕΙΣ

* Στις 18-7-1993 βαπτίστηκε στον κεντρικό Ιερό Ναό της Κοινότητας το αγόρι του Νούτσου Δημητρίου του Χαραλαμ. και της Μαρίας, το γένος Δημ. Μπαμπούλη και ονομάστηκε Χαράλαμπος, ανάδοχος ο Αθανάσιος Μπίνας.

2. Στις 18 - 7 - 1993 βαπτίστηκε στο χωριό μας (μετά από την προηγούμενη βάπτιση) το κορίτσι του Σδούκου Δη-

μητρίου του Βασιλείου (Ταξιτζής) και της Ελένης Σωτηρ. Νούτσου και ονομάστηκε ΕΛΠΙΔΑ, ανάδοχος ο Νούτσος Νικόλαος του Αθανασίου.

* Στις 31-7-1993 βαπτίστηκε στον Ιερό Ναό Κων/νου και Ελένης, του χωριού μας το αγόρι του Νούτσου Αποστόλου και της Ευδοξίας Γίνη και ονομάστηκε Κωνσταντίνος. Ανάδοχος ο Μιχαήλ Δημ. Φασούλης.

* Στις 22-8-1993 βαπτίστηκε στο χωριό μας το κορίτσι του Αθανασίου Βασ. Φασούλη και της Αγγελικής Φωτεινού. Ανάδοχος ο Παναγιώτης Χρ. Φασούλης και το όνομα που δόθηκε Μαρία.

* Στις 23-10-1993 βαπτίστηκε στο Ν. Ψυχικό στην Αθήνα το δεύτερο κορίτσι του Κων/νου Βασ. Φασούλη και της Μαρίας Λάππα. Ανάδοχος η Ξένια Κολωνιάρη και της δόθηκε το όνομα Ζωή.

* Στις 16-10-1993 βαπτίστηκε στον Ιερό Ναό Αγ. Αντωνίου Σκαραμαγκά το κορίτσι του Αχιλλέα Καρανίκα και της Βικτωρίας Λαουριάν και της δόθηκε το όνομα Χριστίνα. Ανάδοχος ο Χρ. Μπίτσιου από την Οξυά Ιωαννίνων.

ΓΑΜΟΙ

* Στις 4 Μαΐου 1993 έγινε στο Κοιν. Κατάστημα ο δεύτερος από την ισχύ του, Πολιτικός Γάμος του από το χωριό μας καταγομένου και στο Ισραήλ διαμένοντα Φασούλη Ευάγγελου του Αθανασίου και της Ασημίνας, γουνοποιού, με την από την πρώην Σοβιετική Ένωση καταγομένη και στο Ισραήλ κατοικούσα Σβελτάνα Κράϊτερ του Ισόν και της Σπιάνας.

* Στις 11 Ιουλίου 1993 παντρεύτηκαν ο από το χωριό μας καταγόμενος και στη Σουηδία διαμένοντας Νούτσος

Γεώργιος του Παναγιώτη και της Μαρίας, Επιχειρηματίας, με την από την Τρυφό Βόνιτσας Αιπ/νίας καταγομένη Δήμητρα Παλούκη, του Κων/νου και της Σταυρούλα, το γένος Γεωργίου Ζούνη.

Ο γάμος ήταν θρησκευτικός και τα στέφανα άλλαξε ο Τσάγκας Απόστολος από την Πλαγιά (Ζέρμα).

* Στις 25 Ιουλίου 1993 παντρεύτηκαν στο χωριό μας, ο από την Κοινότητα Φιλιππαίων Γρεβενών και στην Αθήνα διαμένοντας Μιχαήλ Περήφανος του Δημητρίου και της Διονυσίας, το γένος Μιχάλη Καρανίκα, και η από το χωριό μας καταγομένη και στην Γερμανία κατοικούσα Νούτσου Μαρία του Πολύκαρπου και της Αθηνάς, το γένος Δημητρίου Φασούλη. Τα στέφανα άλλαξε ο Δημήτριος Σδούκος του Βασιλείου (Ταξιτζής).

* Επίσης στη Θεσ/νίκη παντρεύτηκε η από το χωριό μας καταγομένη και στη Θεσ/νίκη διαμένουσα Τσίου Νίκη του Βασιλείου και της Σουλτάνας το γένος Ζώτου, με τον Κυρατλή Βασίλειο.

* Στην Θεσ/νίκη στις 22 Αυγούστου 1993 παντρεύτηκε η Σδούκου Μαρία του Χρήστου (Ιερέα) και της Αλεξάνδρας, φοιτήτρια με τον Μανίκα Ευστράπιο.

* Και στην Αθήνα παντρεύτηκε στις 2 Μαΐου 1993 η από το χωριό μας καταγομένη Σδούκου Αντωνία του Σπύρου και της Πάτρας, με τον από την Κοινότητα Νικολιτσίου Πρέβεζας καταγόμενο Αθανάσιο Αναγνώστου.

* Στην Καλλιθέα Αθηνών παντρεύτηκε ο από το χωριό μας καταγόμενος Νούτσος Γιάν της Βασιλικής Απ. Νούτσου, με την από την Τσεχία καταγομένη Γιάννα Μπρόντοβα.

ΘΑΝΑΤΟΙ

* Στην Ηγουμενίτσα πέθανε η από το χωριό μας καταγομένη Πασχάλη Μαλαματή του Σπυρίδωνα στις 15 - 1 -

1993 και στο χωριό ενταφείσα, ετών 83.

* Στις 15-10-1993 πέθανε από βαρύ αγγειακό, εγκεφαλικό επεισόδιο στο Γενικό Κρατικό Νοσοκομείο Ιωαννίνων η Αγόρω Σδούκου του Αριστείδη, κάτοικος Κεφαλοχωρίου, ετών 84.

* Στις 7 Νοεμβρίου 1993 και γύρω στις 6 το απόγευμα στο μοντελοδρόμιο Παιανίας σκοτώθηκε πέφτοντας με την ιπτάμενη μηχανή του μοτοσaiωρόπτερου του ο παγκόσμιος ρέκορμαν στο είδος αυτό και εκπαιδευτής από πολλά χρόνια, χωριανός μας Δημήτριος Σδούκος, του Αχιλλέα και της Θεοδώρας, ετών 53.

Την μεθεπόμενη ημέρα έγινε στο χωριό μας η κηδεία του πάνδημη και με την συμμετοχή πολλών φίλων του απ' όλη την Ελλάδα που ασχολούνται με το είδος αυτό του αγωνίσματος.

Όλοι έκλαψαν γιατί ήταν άνθρωπος πρόσχαρος στις παρέες και ερασιτέχνης οργανοπαίχτης και τραγουδιστής.

Από το Νεκροταφείο του χωριού μας θα αγναντεύει τώρα τις κορυφές των γύρω βουνών που τόσο είχε αγαπήσει και πατήσει όλες πότε με το κυνήγι και πότε πετώντας με το μοτοσaiωρόπτερο. Η ψυχή του θα φέρνει γύρω στις φωλιές των αετών, γιατί και ο ίδιος ήταν ΑΕΤΟΣ όπως πολύ χαρακτηριστικά τον χαιρέτησαν οι συνάδελφοί του και μαθητές του στο αγώνισμα αυτό.

Αγαπητέ Τάκη το κενό που άφησες πίσω σου θα είναι ανεκπλήρωτο και η μνήμη σου θα είναι ζωντανή για πολλά χρόνια.

* Στις 8 Δεκεμβρίου 1993 πέθανε στην Αθήνα και κηδεύτηκε την επόμενη 9-12 στο χωριό μας από αγγειακό εγκεφαλικό επεισόδιο η Φασούλη Καλλίνω του Ηλία ετών 84.

* Στις 9-12-93 πέθανε και κηδεύτηκε στο Δελβινάκι Ιωαννίνων ο Σδούκος Χρήστος του Θεοδώρου και της Βασιλικής ετών 82.

* Στις 12-12-93 πέθανε και κηδεύτηκε στο Βόλο η Καρανίκα Ευγενία σύζ. Μιχ. ετών 80.

Στον ΔΗΜΗΤΡΙΟ ΑΧ. ΣΔΟΥΚΟ

Κατά την κηδεία του αγαπητού μας χωριανού Δημ. Αχιλλέα Σδούκου, επικήδειο εκφώνησε ο Θωμάς Διαμαντής φίλος του και μαθητής του με τα εξής:

Αγαπημένε φίλε, δάσκαλε, εκπαιδευτή μου

Αγαπημένε Δημήτρη

Άνοιξες φτερά μεγάλα και φεύγεις μακριά.

ΑΕΤΕ περήφανε φεύγεις.

Φεύγεις πετώντας, μ' αυτό που αγάπησες τόσο. Γι' αυτό που κουράστηκες για να μεταδώσεις.

Γι' αυτό που κάνοντας χιλιάδες χιλιόμετρα στην Ελλάδα, δεν άφησες κορφή για κορφή βουνού για να απογειώνεσαι, και να χαίρεσαι τον ΑΕΡΑ και τον ουρανό. Και να μας διδάσκεις.

Γι' αυτό που η μοίρα σου ήθελε πιά πολύ και από σέ.

Να πετάς!!!!

Κι' αυτή τη στερνή φορά απογειώθηκες κι έφυγες.

Για τη μανούλα και τα αδέρφια σου, αβάσταχτος ο πόνος.

Για τους φίλους σου, πικρός ο χαμός σου.

Μα και για τους εχθρούς σου - αν είχες - κι εκεί κύλησε δάκρυ καινό. Γιατί δεν ήταν εχθροί.

Λεβέντη Δημήτρη.

Όσα έχουν γραφτεί όλα αυτά τα χρόνια που σε ξέρω σε δεκάδες άρθρα, κι' από σένα και από τρίτους, ήταν μηνύματα σωστά, γιατί ήταν η έκφραση, η αγνή της ψυχής σου, για τον Αεραθλητισμό. Ήταν η αγάπη σου για την ελευθερία.

Αυτή που στερήθηκες από μικρό παιδί και αγωνίστηκες να αποκτήσεις.

Κι' όμως, ποτέ δεν σου έλειπε το γέλιο και το κέφι, από το πρόσωπο. Και το μετέδιδες πάντα σε γνωστούς και ξένους.

Αφήνεις πίσω σου μεγάλο έργο, και κληρονομιά.

Εμείς το ξέρουμε. Εμείς που ήμασταν οι πρώτοι μαθητές σου το 1984. Εσύ που έσπειρες καλά την ΕΛ. ΠΤΗΣΗ στην ΗΠΕΙΡΟ.

Είχες όμως πολλά να κάνεις ακόμα, γιατί το ήθελες και το μπορούσες, σαν γνήσιος ηπειρώτης.

Βιάστηκες να φύγεις όμως, κι' έφυγες μ' ένα παράπονο, που πριν λίγες μέρες μου εκμυστηρεύτηκες.

Δεν χάρηκες σαν πατέρας το γιό σου τον Αχιλλέα, που τόσο στερήθηκες.

Να το ξέρεις, οι συγγενείς σου, και οι φίλοι σου έχουν πολλά να του πουν.

Για τον πατέρα σου τον ΛΕΒΕΝΤΗ

Για τον πατέρα σου τον ΚΑΛΟ

Γειά χαρά Δημήτρη, δάσκαλε, που θα σε θνημόμαστε πάντα.

Γειά χαρά Δημήτρη φίλε μου,

Γειά χαρά ΑΕΤΕ.

Θωμάς Διαμαντής

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Με ομιλίες στα Σχολεία γιορτάστηκε η ημέρα του Πολυτεχνείου (17 Νοέμβρη).

* Η ποδοσφαιρική ομάδα του ΤΕΛ Κόνιτσας, στα πλαίσια των αθλητικών εκδηλώσεων της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης του Νομού Ιωαννίνων, στους προκριματικούς αγώνες νίκησε την αντίστοιχη της Ζωσιμαίας Ιωαννίνων.

* Το Νομαρχιακό Συμβούλιο αποφάσισε τον εκσυγχρονισμό και την ανακαίνιση των Περιφερειακών σφαιγείων του Νομού. σ' αυτά συμπεριλαμβάνονται και τα σφαιγεία της Κόνιτσας.

* Στις 18/11 έπεσε το πρώτο χιονάκι στις βουνοκορφές. Αρκετές βροχές (επιτέλους) έπεσαν αυτόν τον μήνα και τις τελευταίες μέρες άσπρισαν τα βουνά για τα καλά.

* Και ο Δεκέμβρης άρχισε με βροχές στο πρώτο δεκαήμερο.

* Δεντροφυτεύσεις σε διάφορα σημεία της Κόνιτσας έκανε ο Δήμος της Κόνιτσας με τη βοήθεια των μαθητών του Κέντρου Παιδ. Μέριμνας.

* Ο Δεκέμβρης ήταν κατάλληλος φέτος για δεντροφυτεύσεις. Ας ελπίσουμε πως θα πέφτει καμμιά βροχή και το καλοκαίρι να συμβάλλει μαζί με το Δήμο στο πότισμα των δέντρων.

* Άγνωστοι λεηλάτησαν για άλλη μια φορά το Μοναστήρι στο Στόμιο Κόνιτσας.

Μικρή η κίνηση εφέτος στην Κόνιτσα και γενικά στην επαρχία μας και μειωμένος ο τζίρος στην αγορά σε σύγκριση με τα περσινά Χριστούγεννα. Η μέρα των Χριστουγέννων με χιόνια στα βουνά από οκτακόσια μέτρα και άνω. Παρόμοιος καιρός επικράτησε και κατά την Πρωτοχρονιά.

Νέοι επιστήμονες.

Η αρχοντοπούλα του Αμαράντου δις Μάρθα Χρήστου Γκουντουβά, επέτυχε στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Θράκης.

Νά'ναι περήφανη για τις προσπάθειες και οι αγώνες ανταμείβονται.

Εύχομαι και προσεύχομαι κι άλλα νιάτα ν'ακολουθήσουν το δρόμο της προόδου.

Συγχαρητήρια απλόχερα και καλό πτυχίο.

Γιάννης Παπαμιχάλης (Τυμφαίος)

* Η Μαρία Χατζηφραιμίδα από την Κόνιτσα πέτυχε στην Παιδαγωγική Α-λεξ/πολης.

* Η Αμαλία Καλλιντέρη από την Αετόπετρα πήρε το πτυχίο Ιατρικής στις 22.12.93. Της ευχόμαστε καλή σταδιοδρομία.

Σ.Ε.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ

Αρραβώνες

* Στην Κόνιτσα αρραβωνιάστηκαν στις 18.12 ο Βασίλης Μπούσμπουλας και η Ελένη Χ. Κονίνη από τη Βούρμπανη.

* Στις 14.11 αρραβωνιάστηκαν ο Νικόλαος Κοτρώσης από το Επταχώρι και η Χριστίνα Παπαχρήστου από το Ελεύθερο.

Γάμοι

* Στην Αθήνα παντρεύτηκαν στις 18.12. ο Θωμάς Τρομπούκης και η Ζωή Θεοδωρέλλου.

Γεννήσεις

Στην Αθήνα ο Γιώργος και η Ελένη Κορέτση απόχτησαν στις 6.11. αγοράκι.

* Στις 11.11 ο Περικλής και η Χριστίαν Τσούκα απόχτησαν κοριτσάκι.

* Ο Αποστόλης και η Άννα Κίτσιου στην Κόνιτσα απόχτησαν αγοράκι.

* Ο Χρήστος και η Ελένη Παπαβασιλείου στην Κόνιτσα απόχτησαν αγοράκι.

Βαπτίσεις

* Στις 14.11 βάπτισαν στην Κόνιτσα την κορούλα τους ο Μαρίνος και η Αντωνία Σπηλιόπουλου. Ονομα Γεωργία. Ανάδοχος ήταν η Μαργαρίτα Πάντου.

Θάνατοι

* Στη Λαγκάδα, πέθανε στις 5.10 η Μελπωμένη Νάτση ετών 63.

* Στην Πηγή Κόνιτσας, πέθανε στις 5.10, η Ουρανία Χούφια ετών 80.

* Στη Πηγή, πέθανε στις 14.2. ο Βασίλης Προπόδης.

* Στην Κόνιτσα, πέθανε στις 15.11 ο Κώστας Ζήδρος ετών 77.

* Στην Αθήνα πέθανε ο Κονιτσιώτης Κώστας Γιούσιος, ετών 81 στις 26.12.

* Στη Θεσσαλονίκη πέθανε στις 15.12 ο Κώστας Σ. Πατσιωτός και κηδεύτηκε στο χωριό του Δροσοπηγή. Ο αποθανών ήταν μόλις 23 ετών.

* Στις 18-10-93 πέθανε στην Αθήνα και κηδεύτηκε στο Ασημοχωρι η Ανθούλα Πανταζή. Στην κηδεία της παρέβρεθησαν όλοι οι Ασημοχωρίτες, φίλοι της οικογένειας και πολύς κόσμος από τα γύρω χωριά.

Ας είναι αιώνια η μνήμη της αξέχασ-

λαστής Ανθούλας.

Θα μείνει για πάντα αξέχαστη στους Ασημοχωρίτες και σ'όλους που τη γνώρισαν.

Η γη του Ασημοχωρίου που την σκεπάζει, ας είναι ελαφρά.

Αιωνία η μνήμη σου πολυαγαπημένη μας Ανθούλα.

Αλέξ. Νικολάου

Ευχαριστούμε θερμά όσους μας συμπαραστάθηκαν για τον πρόωρο χαμό της αδελφής μας Ανθούλας.

Τα αδέρφια Στέφανος & Χρύσα Πανταζή Πασχάλης και Βασιλική Ταμπάκη.

Στη μνήμη της, προσφέρουμε 2.000 δρχ. στο περιοδικό "ΚΟΝΙΤΣΑ"

* Με το κλείσιμο ενός χρόνου, στις 11 Δεκεμβρίου, από το θάνατο του Γιάννη Αδαμαντίδη, η σύζυγος Γεωργία, ο γιός του Ξενοφών και η αδελφή του Μερόπη στη μνήμη του προσφέρουν 10.000 δρχ. στο περιοδικό "ΚΟΝΙΤΣΑ"

ΜΕΤΕΩΡΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Νοέμβριος	Δεκέμβριος
Μεγ. θερμοκρ. 20,4°	16,8°
Ελαχ. " 1,4°	-4°
Σχετ. υγρ. 76%	79%
Υψος βροχής 237 mm	212 mm.

Μην ξεχνάτε να στείλετε τη συνδρομή σας.

Η έκδοση του περιοδικού μας στηρίζεται αποκλειστικά σ' αυτή.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Ευαγγελίδης Κων. U.S.A.	30 Δολ.	Φατές Βασ. Κόνιτσα	3.000
Επύρου Βασ. Γερμανία	50 Μάρκα	Αδαμαντίδου Μερόπη Αθήνα	1.000
Γαϊτανίδη Μαίρη Αυστραλία	10.000	Κουκέσης Βασ. Κόνιτσα	2.000
Βλάχος Αθαν. Γερμανία	5.000	Τσερώνης Μιχ. Αθήνα	1.000
Εζνεπίδη Μαρία, Αθήνα	1000	Ιερ. Οικονόμου Αθαν. Κόνιτσα	3.000
Λάμπρου Παντελής	2.000	Παπαμιχαήλ Θωμάς, Κόνιτσα	1.000
Αρχιμανδρίτης Βασ.	1.000	Λύτος Χρ.	2.000
Ζώης Θωμάς	2.000	Ζιακόπουλος Αποστ.	1.000
Κατής Χρ. Κόνιτσα	1.000	Ζδράβος Δημ.	1.000
Γκιώκας Νικ. Πάτρα	1.000	Ρούσης Νικ.	1.500
Γιωργάκη Ράνια Κατερίνη	1.000	Λώτου Γλυκερία Θεσ/νίκη	1.000
Ζιώγα Αγγελική, Γιάννινα	2.000	Πρωτοσύγγελος Χαρίλ. Καλλιθέα	2.500
Γαϊτανίδης Φιλ. Κόνιτσα	1.000	Ζδράβος Σπύρος Κόνιτσα	2.000
Εταματάκη - Οικονόμου, Ειρήνη Αθήνα	5.000	Στεφάνου Ευάγγ. Κόνιτσα	2.000
Δήμος Χρυσόστ. Πηγή	1.000	Γεωργοπούλου Χρυσ. Θεσ/νίκη	3.000
Εύλλογος Παδιωτών Λάρισα	3.000	Κουρτίνος Βασ. Παλιοσέλι	2.000
Οικονόμου Ζωή, Αθήνα	2.000	Μαυραγιάννης Γεωργ. Κόρινθος	1.000
Πορφυριάδης Γεώργ. Μακροχώρι Βέροιας	3.000	Νότης Δημοσθ. Βρυσοχώρι	3.000
Ιερ. Παπαδημητρίου Κων. Αθήνα	5.000	Χασιώτης Χρ. Καστοριά	2.000
Οικονομίδης Αριστ. Αθήνα	1.000	Ζάμπος Σπυρ. Αίγινα	2.000
Τζήνας Ορέστης, Αθήνα	2.000	Πορφυριάδης Νικ. Αρτα	1.500
Γσάνος Δημ. Αθήνα	2.500	Τζιάτζιος Γεωργ. Αθήνα	5.000
Ζούκης Αθαν. Κόνιτσα	1.000	Τσινάβαλος Νικ. Αθήνα	2.000
Κριστοδουλίδου Φρ. Θεσ/νίκη	2.000	Ζούνης Ιωαν. θεοτόκος	2.000
Βλάχος Ευάγγ. Θεσ/νίκη	1.000	Δεμερτζίδης Ευαγγλ. Κόνιτσα	2000
Γσούκας Βασ, Αθήνα	1.000	Ζαχαρόπουλος Φώτιος, Κόνιτσα	3.000
Κυπαρίσσης Βασ. Αθήνα	3.000	Θεολόγου Στεφ. Αθήνα	2.000
Κοντοδήμος Δήμος Κεράσοβο	2.000	Ζιούλης Κων/νος Αθήνα	3.500
Γεωργάτη Γεωργία, Κόνιτσα	3.000	Παπαζήσης Σωτ. Αυστραλία	5.000
Γαλάνης Σπύρος, Γιάννινα	1.000	Γκούμας Κων. Γερμανία	3.000
Ζούνης Χρ. Θεοτόκος	1.000	Γιαννάκος Γεώργ. Ελβετία	5.000
Λάκκας Θεοφ. Καλλιθέα	1.500	Τζιάλλας Ελευθ. U.S.A.	5.000
Μάλιακας Στ. Κόνιτσα	1.000	Στεφανή Κατερίνα Γερμανία	5.000
Κατσούκης Κων. Λάρισα	2.000	Ντίνης Θεοφ. Γερμανία	10.000
Ντίνης Ιωαν. Λαγκάδα	4.000	Πάντος Κων/νος Γερμανία	3.000
Ζαχαρόπουλος Παναγ. Κόνιτσα	2.000		
Ντίνη Σταθούλα Αθήνα	1.000	Ετήσια συνδρομή Εμπορ. Τράπεζας (Υποκατάστημα Κόνιτσας) Δρχ. 5.000	
Γαργάλα Μαρίνα Κόνιτσα	1.000		
Κληματάς Παύλος Γιάννινα	1.500	Εθνική Τράπεζα Ελλάδος (Υπ/μα Κόνιτσας) 10.000 δρχ.	
Βυρτσώνη Μελπομένη, Θεσ/νίκη	2.000		
Πασχάλης Χαρίσης Καλλιθέα	1.000		

**HOTEL "ΑΩΟΣ,,
RESTAURANT - BAR**

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΙΛΙΘΙΚΙΩΤΗΣ

**ΧΛΜ. ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΔΟΥ ΚΟΝΙΤΣΑΣ — ΚΟΖΑΝΗΣ
ΚΟΝΙΤΣΑ — ΤΗΛ. (0655) 22079**

**ΕΙΡΗΝΗ ΣΤΑΜΑΤΑΚΗ - ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ
ΕΙΔ. ΠΑΘΟΛΟΓΟΣ - ΚΑΡΔΙΟΛΟΓΟΣ
ΔΙΔΑΚΤΩΡ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΔΥΤ. ΒΕΡΟΛΙΝΟΥ**

**ΙΑΤΡΕΙΟ: ΘΕΜΙΔΟΣ 4 ΜΑΡΟΥΣΙ
ΟΙΚΙΑ: ΦΛΟΪΑΣ 23 »
ΔΕΧΕΤΑΙ: ΔΕΥΤΕΡΑ - ΤΕΤΑΡΤΗ
ΚΑΙ ΠΕΜΠΤΗ 6 - 8 ΜΜ
ΜΕ ΡΑΝΤΕΒΟΥ**

**ΤΗΛ. ΙΑΤΡ. 80 24 122
80 69 013
ΤΗΛ. ΝΟΣ. 68 27 940**

**«ΚΟΝΙΤΣΑ
Ε.Π.Ε.
ΣΥΝΕΡΓΕΙΟ
ΔΟΜΙΚΩΝ
ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ
ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΑ**

**ΜΠΟΥΛΤΟΖΕΣ - ΦΟΡΤΩΤΕΣ ΤΣΑΠΕΣ
ΚΟΜΠΡΕΣΕΡ - GRADAR - ΟΔΟΣΤΡΩΤΗΡΕΣ
ΚΑΙ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ ΛΑΤΟΜΕΙΟΥ
ΗΛΕΚΤΡΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ - ΣΥΓΚ/ΣΕΙΣ ΓΕΝΙΚΩΣ**

**ΣΩΤ. ΛΩΤΟΣ & Β. ΧΑΤΖΗΜΕΛΕΤΙΟΥ
ΑΝΤΙΓΟΝΗΣ 10 - ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΠΑΡΑΤΩΝΟΣ
ΤΗΛ 5138315**

ΟΥΡΙΣΜΟΣ - ΕΚΔΡΟΜΕΣ

**ΔΙΚΙΑΣΕΙΣ ΠΟΥΛΜΑΝ
ΚΡΕΤΣΗΣ ΣΩΤΗΡΙΟΣ**

ΤΗΛΕΦΩΝΑ:

3468.976 - 3421.890 , Αθήνα

**νοικιαζόμενα δωμάτια με ατομικά
μπάνια και με ιδιωτικό πάρκιν**

Παραδοσιακό Στυλ

ΚΟΥΣΟΣ ΚΩΝ)ΝΟΣ

(0655) 23288

Κόνιτσα

ΤΕΧΝΙΚΟ ΓΡΑΦΕΙΟ

**ΜΕΛΕΤΕΣ - ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ - ΕΠΙΒΛΕΨΕΙΣ
Ηλεκτρικών - Μηχανικών εγκαταστάσεων**

ΒΑΖΟΥΚΗΣ ΑΝ. - ΜΑΤΣΗΣ ΑΘ.

**Βείκου 133 - Γαλατσι 11146
Τηλ 2223727**

**ΜΙΧΑΗΛ ΒΑΣ. ΡΕΒΑΣ
ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ**

**ΚΟΝΙΠΟΛΕΩΣ 22
ΤΗΛ 426.951**

ΠΑΤΡΑ

ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΟ ΓΡΑΦΕΙΟ

Δημήτριος Ν. Καζαμίας

Εμ. Μπενάκη 24

Τηλ. 3627 - 725

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Γ. ΡΕΝΤΖΟΣ

Χειρουργός Οδοντίατρος

**ΚΟΡΑΗ 8
ΩΛΑΝΝΙΝΑ**

**ΤΗΛ. ΙΑΤΡΕΙΟΥ 39.817
» ΣΠΙΤΙΟΥ 70.153**

**Δέχεται καθημερινά: Πρωί 9.30 - 12 — Απόγευμα 5.0 - 9.30
και Σάββατο 8.30 π.μ. - 1.30 μ.μ. με ραντεβού**

ΒΕΑΤΡΙΚΗ Ν. ΜΠΕΚΙΑΡΗ

ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ

**ΣΤΟΥΡΝΑΡΗ 23 - (3ος ΟΡΟΦΟΣ)
106 82 ΑΘΗΝΑ**

**ΤΗΛ. ΓΡΑΦΕΙΟΥ: 363 46 41
» ΟΙΚΙΑΣ: 691 60 21**

Dr ΚΩΣΤΑΣ Β. ΝΟΥΣΗΣ

**ΔΕΡΜΑΤΟΛΟΓΟΣ - ΑΦΡΟΔΙΣΙΟΛΟΓΟΣ
Τ. ΙΑΤΡΟΣ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟΥ 'ΑΝΔΡΕΟΥ ΣΥΓΓΡΟΥ'
ΕΠΙΜΕΛ. ΝΟΣΟΚ. "ΛΟΙΜΩΔΩΝ ΝΟΣΩΝ"**

**ΙΑΤΡΕΙΟ: ΣΟΛΩΝΟΣ 66
(ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΑΠΟ ΤΗ ΝΟΜΙΚΗ ΣΧΟΛΗ)
ΤΗΛ. 3602 966 (106 80)
ΔΕΧΕΤΑΙ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ 5-8 Μ.Μ.
ΕΚΤΟΣ ΑΠΟ ΤΟ ΣΑΒΒΑΤΟ**

**ΟΙΚΙΑ ΚΑΣΑΝΔΡΑΣ 10
ΑΝΩ ΗΛΙΟΥΠΟΛΗ
ΤΗΛ. 9701 285**